

YASİN-İ ŞERİF HAMMAMI TERCÜMESİ

ÖNSÖZ

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla...

Değerli okuyucu!

Ne kadar yaşarsak yaşayalım hayatın sonu ölüm. Ölüm anında insanın bütün organları çöker. O anda hiç bir şeyin fayda vermediğini anlayan insanın sadece kalbi Allah'a yönelir. İşte kalbin Allah'a yöneldiği o anda, insana faydası dokunacak şey, Kuran'ın kalbi olan Yasin'dir. Nitekim Peygamberimiz Sallallahü Aleyhi ve Sellem, şöyle buyuruyorlar: "Herhangi bir ölünün başında Yasin okunursa, mutlaka Allah ona kolaylık verir."

Başka bir hadis-i şeriflerinde de şu tavsiyede bulunuyorlar: "Yasin'i ölülerinizin yanında okuyunuz."

Burada ölülerden maksat, ölmek üzere olanlardır. Diğer bir hadis-i şerif de şöyledir: "Her kim anasının- babasının veya bunlardan birinin kabrini her Cuma ziyaret eder de yanlarında Yasin okursa, her harfinin sayısınca ona mağfiret edilir."

Ancak, Yasin sadece ölülere okunmak için değildir. Kur'an-ı Kerim'in kendisi olsun, Kur'an'ın kalbi olan Yasin-i şerif olsun, hem ölülerimiz hem dirilerimiz için manevi hayır ve bereket kaynağıdır. Onun için, Yasin'i kendi fayda ve menfaatimiz için de çok çok okumalıyız.

Sevgili Peygamberimiz (S.A.V) şöyle buyuruyorlar: "Bir kimse Allah'ın rızasını ve ahiretin sevabını umarak bu süreyi okursa günahları bağışlanır."
"Her kim Yasin'i gündüz okursa o gün keder ve üzüntülerden kurtulur, gece okursa günahları bağışlanır."

Sadece bu kadar değil. Yasin ahirette de Müminlerle beraber olacaktır. Nitekim buyruluyor ki, "Cennet ehli cennette sadece Taha ve Yasin sürelerini okurlar."

Bu mübarek surenin üstünlüğü ve faideleri hakkında çok hadis-i şerifler var. Fakat bu kadar hatırlatmanın yeterli olacağı kanaatindeyiz.

Değerli okuyucu!

Manasını bilsek de bilmesek de gerek Kur'an-ı Kerim'i hatmetmenin ve gerekse Yasin okumanın çok büyük sevabı vardır. Zaten, manası bilinmese bile okunduğunda sevap elde edilen tek kitap Kur'an'dır. Fakat manasını bile bile okumanın zevki tabi ki daha başka olacaktır. Manasını bilerek ve düşünerek okumanın, insana daha başka tesirleri olacağı açıktır. İşte bu hususu düşünerek, din kardeşlerimize faydeli olmak niyetiyle Hammamı Hazretleri 'nin Yasin Tefsiri tercüme etmeye çalıştık.

Tercümede, anlaşılması zor, ağıdalı ve ağır kelimelerden uzak durmaya ve halkın anlayacağı kelimeler kullanmaya çalıştık. Buna karşılık köksüz, uydurma kelimeler kullanmaktan da kaçındık. Bu düşüncemizde muvaffak olmayı ümit ediyoruz.

Fakat aslolan siz okuyucuların takdiridir. Ümit ederiz ki, istifade ederek okunmuş olsun.

Bir başka ümit ve beklentimiz de bu küçük tercümeyi okuyanların, öbür âleme giden yakınlarını unutmadıkları gibi, bizim anne-babamızı ve hususiyle bu eserin sahibi Merhum Hadimi Hazretleri'ni unutmayıp, hayır dua ile ruhlarına 1 Fatiha ve 3 ihlas okuyarak anmalarınıdır.

Önsözümüzü, bu naçiz tercümeden layıkıyla istifade edilmesi temennisiyle bitiriyoruz...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يس ١ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ٢ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ٣

1,2,3) Yasin. Hikmetli Kur'an hakkı için, muhakkak ki sen (Ey habibim) gönderilen peygamberlerdensin.

Mübarek Yasin suresi, Peygamberimiz'e Mekke'de indirilmiştir.

İndirilme (nüzül) sebebi şudur: Peygamberimiz'i inkâr eden müşrikler şöyle diyorlardı: "Muhammed ne nebi ne de resuldür. O bir peygamber değil, sadece Ebutalib'in himayesinde büyüyen bir yetimdir. Ne bir hocadan ders almış ne de bir tahsil görmüştür. Bir şey de bilmiyor. Böyle birisi nasıl peygamber olur!"

Allah, (c. c.) bu sureyi indirerek daha surenin başında Peygamberimize "Muhakkak ki sen gönderilen Peygamberlerdensin" buyurmakta ve kâfirlerin inkârlarını reddetmektedir. Yani, O'nun peygamberliğine bizzat kendisi şahitlik yapmakta ve şöyle ferman buyurmaktadır: "Ey Muhammed! Kâfirler, senin peygamberliğini ne kadar inkâr ederse etsinler; sen üzülme; ben şahitlik ediyorum ki sen benim tarafımdan gönderilen peygamberlerdensin."

Ayette, Hazreti Rasulü Allah'ın peygamberliği hakkında "Kur'an hakkı için" diye yemin ediliyor. Burada akla, bu yeminin sebebi nedir diye bir soru gelebilir. Çünkü O'nun peygamber olduğu, kâfirlere yeminle söylene bile onlar yine inanmıyorlardı. Müslümanlar ise zaten inandıkları için, onlar için de zaten yemine lüzum yoktu. Öyleyse bu gerçeğin yeminle ifade buyurulmasının sebebi ne idi?

Bunun cevabı şudur: Allah, (c.c.) kendi kelamını inkârcılar karşısında kuvvetlendirmek için yemin ediyor. Çünkü bir sözün tesirini artırma usullerinden birisi de söylenen şeyi yeminle dile getirmektir. Buradaki yeminin sebebi budur.

Peygamberimiz'in peygamberliğine hem delalet eden hem de şahitlik yapan Yasin suresi, "Kur'an'ın kalbi" dir.

Peygamberimiz' in Yasin suresi ile ilgili hadis-i şerifleri:

* "Her şeyin bir kalbi vardır. Kur'an'ın kalbi de Yasin'dir, Kim bu süreyi okursa, Allah ona on hatim sevabı verir."

* "Allah, yerleri ve gökleri yaratmadan bin sene önce Yasin ve Taha sürelerini okudu. Bunu işiten melekler, 'Bu surelerin indirildiği ve onları yüklenen (kendileri için inen) Muhammed ümmetine müjdeler olsun. Bu sureleri okuyan dillere müjdeler olsun' dediler."

* "Cennetlikler, cennette Kur'an'dan sadece Taha, Yasin ve Rahman sürelerini okurlar."

* "Kadın olsun, erkek olsun, ölüm halindeki herhangi bir müslümanın yanında Yasin okunursa, oraya Yasin Süresindeki harflerin sayısının on misli melek iner. Bu melekler, ölmek üzere olan o kimsenin önünde saf olup günahlarının affı için dua eder ve onun namına Allah'tan af dilerler. Yıkanırken yanında bulunur, cenazesinde de yanından ayrılmazlar."

* "Yasin suresini çok okuyunuz. Çünkü bunda çok faydeler vardır. "

Bu Hadisin açıklamasında şöyle deniliyor:

* Aç olan bir kimse Yasin suresini samimi bir kalble okursa, Allah onu kendi fazlından doyurur.

* Korku içinde olan kimse okursa, Allah onun korku ve üzüntüsünü giderir.

* Fakir olan okursa, Allah ona dininde samimiyet verir.

* İhtiyaç sahibi okursa, Allah onun ihtiyacını giderir.

* Sabah okuyan, akşama kadar Allah'ın koruması altında olur.

* Her hangi bir belde okunur veya tefsir edilirse, Allah Yasin'in hürmetine o beldeyi kıtlık, veba ve yaygın hastalıklardan korur.

* Bir kimse Yasını gece okusa, o kimsenin çoluk çocuğu sabaha kadar Allah'ın koruması altında olur.

Hadis-i şerifte haber verildiği gibi, kabir ya cennet bahçelerinden bir bahçe veya cehennem çukurlarından bir çukurdur. Yasin bir ölüye okunursa, o ölü kabrinde azab görüyorsa, azabı hafifletilir. Azab görmüyorsa, ruhu daha yüksek makamlara yükseltilir ve kendisine sunulan nimetler artırılır.

* * *

Bazı tefsirciler, "Yasin" kelimesine 5 ayrı mana veriyorlar.

1- **Yasin**, "Ya insan" demektir. Çünkü Araplarda bir adet vardır; her kelimedenden bir harf alıp öyle konuşurlar. "Yasin" lafzı da öyledir. "Ya insan" demek yerine, başa "Ya" lafzı, "insan" kelimesinin de Sin harfi alınıp "Yasin" buyurulmuştur. Dolayısıyla, Yasin demek, "Ya insan!" yani "Ya Muhammed!" demektir.

2- **Yasin**, "Ya Seyyide'l-mürselin / Ey peygamberlerin efendisi" demektir.

3- **Yasin**, Kur'an'ın isimleridir.

4- **Yasin**, bu surenin ismidir.

5- **Yasin**, Allah'ın isimlerindedir.

Esterabadı Tefsiri' nde şu bilgi veriliyor: Allah'ın 4000 ismi vardır.

Bunun binini Allah'ın kendisinden başka kimse bilmez. Bin tanesini sadece melekler bilir. Bin tanesi Levh-i Mahfuz'dadır. Üç yüzü Tevrat'ta geçer. Üç yüzü İncil'de geçer. Üç yüzü Zebur' da geçer. Yüzü Kur'an'da geçer.

Kur'an'daki bu yüz ismin 99 tanesi açık, birisi gizlidir. Gizli olan isim ise ism-i Azam'dır.

Bunun hangi isim olduğunu sadece Peygamberler bilirler.

عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ٤

4) Doğru bir yol üzerindesin.

Ayetteki "Doğru yol" ifadesiyle kastedilen, islam dinidir. Dolayısıyla, bu ayette şu mana ifade buyurulmaktadır: "Ey Muhammed! Sen muhakkak ki rabbinin peygamberlerindensin; dinin de hak din islamdır; oysa kâfirlerin dini batıldır."

تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ٥

5) (Kur'an), güçlü, esirgeyici Allah'ın indirdiği (bir kitap)dır.

Bu ayette "İndirdiği" manasına gelen "Tenzil" kelimesinin son harekesi üstün olup, bu kelimedenden önce takdiri bir "ikra'-oku" fiili vardır. "Ya

Muhammed! Güçlü (Azız) ve Esirgeyici (Rahıym) olan Allah tarafından indirilene oku" demek olur.

Tenzil kelimesinin son harekesi ötre okunduğu takdirde ise, Arapça gramer kaidesine göre, bu kelime hazf olunan mübtedanın haberi olur. O zaman da mana şöyle olur: "Bu Kur' an, sana Cebrail Aleyhisselam vasıtasıyla, güçlü ve esirgeyici olan Allah tarafından indirilmiştir."

"Güçlü" manası verdiğimiz, ayetteki "El-Azız" ismi, "Galip, isyan edenden intikam alan" demektir. "Esirgeyici" manası verdiğimiz "Er-Rahıym" ise, "Allah'a itaat edenlere acıyıcı" demektir.

Bu takdirde ayetin manası şöyle olur: "Ey Muhammed! Kur'an'ı inkâr edenlere oku ki, benim kelimimi duysunlar da benden korkup insafa gelsinler."

لَتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ ءَابَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ ٦

6) Sen, babaları uyarılmamış bir kavmi uyarasın diye gönderildin. Onlar, (bir şeyden haberi olmayan) gafillerdir.

"**Litünzira**" kelimesindeki Lam harfi, Kur'an'ın indirilme illetini sebebini izah içindir.

"**Ma ünzira**"daki Ma lafzı da, bazı âlimlere göre "Nefy olumsuzluk" manasına, bazılarına göre ise "Ellezi" manasınadır.

Birinci görüşe göre mana şöyle olur: "Uzun bir fetret devri geçtiği, yani uzun zaman peygamber gönderilmediği için, onların yakın zamanda yaşayan baba ve dedeleri uyarılmamıştı."

Yani şu demek: "Ya Muhammed! Biz sana bu Kur'an'ı, uyarılmamış olan Kureyş kavmini bununla uyarman için indirdik."

İkinci görüşe göre ise mana şöyle olur: "(Sen) Babaları da daha önce uyarılmış olan kavmi uyarman için gönderildin."

Gafil, "Gerçekleri bilmeyen" demektir. Kureyş kavmi hakkındaki "Onlar gafillerdir" ifadesiyle Peygamberimiz'e verilen bilgi şudur: "İsmail Aleyhisselam zamanından senin zamanına kadar, onlara hiç peygamber gelmedi. Onun için onlar dinin ve şeriatın hakikatını bilmezler."

7) And olsun! Onların çoğunun üzerine azab hak olmuştur. Artık onlar iman etmezler.

Onların çoğu için azap kesin olmuştur. Çünkü Ebucehil, Utbe, Şeybe ve Muğıyre ile Kureyş kavminden onlar gibi olanlar Allah'a ve Muhammed Aleyhisselam'ın peygamberliğine iman etmeyeceklerdir.

Allah, onların iman etmeyeceklerini ezeli ilmiyle önceden bildiği için, bu ayette onların imana gelmelerinin beklenmediği, iman etmeyecekleri bildiriliyor. Tevhidi ve imanı kabul etmeyecekleri vurgulanıyor,

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ ٨

8) Çünkü biz onların boyunlarına (manevi) kelepçeler geçirmiştir. Bu kelepçeler çenelerine kadar dayanmıştır da (onların) başları yukarıya kalkıktır.

Ayet, Allah'a iman etmeyen ve kibirlenen bu insanların halini şöyle misalle anlatıyor:

Boyunlarına geçirilmiş olan halkarın direkleri çenelerinin altına dayanmıştır. Haliyle kafaları yukarıya kalkık, gözleri de göremiyor. Bu vaziyette kafalarını aşağı çeviremezler. Elini boynunun altına dayamış, gözünü de gökyüzüne çevirmiş gibidirler. Ve bu vaziyette hiç bir şeyi göremezler.

Bazı âlimlere göre, bu ayet kâfirlerin cenennemdeki vaziyetini haber vermektedir.

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ٩

9) Hem önlerinden bir set hem arkalarından bir set çekmişiz, onları sarmışız. Artık onlar görmezler.

Rivayete göre, bu ayet Ebucehil ile onunla aynı kabileden yani Ebu Mahzum kabilesinden olan arkadaşları hakkında indirilmiştir. Bu ayet indirildikten sonra, Ebucehil,

-Muhammed'i eğer namaz kılarken görürsem, kafasını taşla ezeceğim, diye yemin etti. Sonra Peygamberimiz'in bulunduğu yere geldi. Baktı ki

Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) namaz kılıyor.

Peygamberimiz'e vurmak için eline bir taş aldı. Peygamberimiz'e vurmak için taşı kaldırır kaldırmaz eli boynuna dolandı; taş da eline yapışıp kaldı. Bu kötü niyetinden vazgeçince taş elinden düştü. Arkadaşlarının yanına dönüp, taşın elinden nasıl düştüğünü anlattı. Aynı kabileden başka birisi,

- Ben bu taşla Muhammed'i öldürürüm" dedi. Peygamberimiz'in bulunduğu yere gitti. Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) hala namazdaydı.

Taşı tam Peygamberimiz'e atacağı sırada Allah onun da gözlerini kör etti.

Peygamberimiz'in sesini duyuyor fakat kendisini göremiyordu. Gözleri görmez vaziyette arkadaşlarının bulunduğu tarafa doğru yöneldi. Tabii ki onları da göremiyordu. Arkadaşları ise onu bekliyordular. Ona doğru

- Ne yaptın? diye bağırdılar. Anlatmaya başladı: Sesini duyuyor fakat kendisini görmüyordum. Fakat daha önce şöyle bir şey oldu: Onunla benim aramda aniden nefesi taa kuyruğundan çıkan bir canavar belirdi. Eğer ona yaklaşısam beni yeyiverecekti.

Bu hadiseden sonra, Ebucehil ne zaman Peygamberimizle karşılaşmak istese, Peygamberimiz'i göremezdi.

***

Bu ayetle ilgili başka bir rivayet de şöyledir: Bir topluluktan bahseden bu ayet indirildikten sonraydı. Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bir gün ashabıyla beraber Kâbe kapısının yanında oturuyordu. Ebucehil, Kureyşlilere, Gelin! Muhammed'i ashabıyla beraber buradan alalım. Ebu Kubey's Dağı'na götürelim. Muhammed'i de ashabını da öldürelim. Hatta şöyle yapalım. Dininden dönenleri serbest bırakalım; dönmeyenlerin hepsini öldürelim, dedi.

Bu karar üzerinde anlaştilar. Kararlarını gerçekleştirmek için, Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ve ashabının bulunduğu yere geldiler. Fakat Hazreti Allah, önlerine ve arkalarına bir sed koydu; Peygamberimiz'i de ashabını da göremediler.

* * *

Başka bir rivayet: Kendi haklarında indirilen bu ayetin indirilmesinden sonra, müşrikler bir gün bir mecliste oturuyorlardı. İçlerinden biri, "Eğer ben Muhammed'i görürsem, ona şu şu sözleri söyleyeceğim" dedi. Tam o sırada Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) oraya geldi. Geldiğini ilk önce onlar da gördüler. Sonra Resulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) müşriklerin yanında durdu. Yasın'ı okumaya başladı. "Onlar görmezler" manasına gelen "Fehüm la yübsıruun" ayetini okudu. Sonra bir avuç toprak alıp onların yüzlerine, sakallarına serpip aralarından çıkıp gitti. Fakat onlar Peygamberimiz'i göremediler.

Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gittikten sonra, hem yüzlerindeki ve sakallarındaki toprakları siliyor hem de, Muhammed'in ne sesini duyduk ne de kendisini görebildik, diye söyleniyorlardı.

وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۱۰

10) Ve kendilerini uyarasan da uyarlasan da onlarca hep birdir; iman etmezler.

Allah ilmiyle, onların iman etmeksizin kâfir olarak öleceklerini, onun içinde ahirette cehenneme gireceklerini bildiği için, onların bu vaziyetlerini peygamberine haber veriyor. İman etmeyecekleri belli olmasına rağmen yine de uyarılıyorlar ki, bu uyarı onların kâfirliklerinin iyice açığa çıkmasına açık bir delil olsun.

إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ ۱۱

11) Sen ancak Kur'an'a uyan ve görmeden Rahman'dan (Allahtan) korkan kimseyi uyarırsın. İşte onu hem bir mağfiretle (afla) hem de cömertçe verilecek bir mükâfatla müjdele.

Yani, Ya Muhammed! Senin Kur'an'la uyarıda bulunman, sadece Allah'a ve senin peygamberliğine iman edenler için bir şey ifade eder.

Kim ki, Kur'an ve hadisin hükümlerine uyar, kimsenin olmadığı yerde kalb ve diliyle Allah'ı zikreder, senin Kur'an ve hadisle haber verdiğin azabtan korkarsa, bu kimseyi müjdele ki, Allah onun bütün günahlarını affedecek, onu cennete koyacak ve ona büyük mükafat verecektir.

12) Gerçekten ölüleri biz, ancak biz diriltiriz. (Ahirete) gönderdikleri amelleri ve bıraktıkları eserleri biz yazarız. Zaten biz, her şeyi açık bir kütükte (Levh- i Mahfuz'da) zabdetmişizdir.

Ölüleri biz diriltiriz demek, "Ölüleri, Münker ve Nekir'e cevap vermeleri için kabirde, daha sonra kıyamette diriltecek olan biz olduğumuz gibi, senin uyarman sebebiyle ölü kalbleri diriltecek olan da biziz" demektir.

"Ahirete gönderdiklerini yazarız" ifadesiyle kastedilen mana şudur: Kiramen Kâtibin isimli meleklerle emrederek, kulların işledikleri hayır-şer ne varsa hepsini yazdırırız.

Bazı tefsir âlimleri, **"Bıraktıkları eserleri yazarız"** ifadesiyle, **"Mescidlere giderken atılan adımların yazılacağı kastedilmektedir"** demektedirler.

İbni Abbas (r.a.) Hazretleri, bu ayetin indirilme sebebiyle ilgili şu bilgiyi veriyor: "Medine'de Ensardan bir kabile, Peygamberimiz'e, evlerinin mescide uzak olduğunu söyleyerek, kendilerine Mescid-i Nebevinin yanına ev yapmak istediklerini söylediler. Bunun üzerine, Allah "Ve nektübü ma kaddemuu ve asarahüm" ayetini indirdi. Böylece, Mescid'e uzaktan gelenlerin sevabının, yakından gelenin sevabından çok büyük olduğu bilinmiş oldu.

Nitekim Peygamberimiz'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurduğu rivayet ediliyor: "Dikkat edin! Size, günahların affedilmesine ve derecelerin yükselmesine sebep olan amelleri haber veriyorum: Zorluk ve güçlkle alınan abdest, mescide giderken atılan adımın çokluğu (cemaatle namaz kılmak için uzak yerden gelmek) ve bir namazı kıldıktan sonra ikinci namazı beklemek."

Yine Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyuruyorlar:

"Namazda en çok sevap kazanan kimseler, mescide en uzak yerden gelenlerle bir namazı kıldıktan sonra (zihnen) ikinci bir namazı bekleyip, namazını cemaatle kılanlardır. Bu kimselerin aldığı sevap, namazı tek başına kılmakta uyuduktan sonra gece kalkıp namaz kılanların sevabından daha fazladır."

Ayetteki "Asarehüm- Bıraktıkları eserleri biz yazarız" ifadesinin tefsiri sadedinde şu rivayet de var:

Bu eserler, onların ölümlerinden sonra başkaları tarafından işlenmeye devam edilen hayırlı işlerdir. Nitekim Peygamberimiz bu manaya uygun olarak buyuruyorlar ki: "Kim güzel bir iş-adet-amel başlatır da, onu ondan sonra başkaları da yaparsa, o kimseye kendi yaptığığın sevabı verildiği gibi, kendisinden sonra o güzel ameli işleyenlerin sevabı kadar sevap ona da verilir. Diğerlerinin sevabından da eksilme olmaz. Kim de kötü bir iş başlatır, ondan sonra o kötü işi başkaları da işlerse, diğerlerinin günahı kadar günah ona da yazılır. Öbür kimselerin günahından da bir eksilme olmaz."

Bu 12. ayetin son kısmının mealini tekrar hatırlayalım. Meal şu şekildeydi:

"Biz her şeyi açık bir kütükte zabdetmişizdir."

Bu, "Hiç bir şey, bizim ilmimiz- bilgimiz dışında kalamaz. Bize hiç bir şey gizli kalmaz" demektir.

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ۱۳

13) Onlara, o şehir halkının (Antakyalıların) halini misal getir. Hani oraya (İsa'nın gönderdiği) elçiler gelmişti.

Ey Muhammed! Onlara Antakya halkının hikâyesini misal ver. Onların hallerini Kureyşlilere hatırlat ve anlat.

إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُمْ مُرْسَلُونَ ۱۴

14) Hani onlara iki elçi göndermiştik de ikisini de yalanlamışlardı. Bunun üzerine biz de bir üçüncü ile (onlara) takviye etmiştik. (Bu üç zat Antakyalılara) Gerçekten biz, size gönderilmiş elçileriz demişlerdi.

Biz her kavme resul gönderdiğimiz için, Antakya'ya da önce iki resul göndermiştik. Fakat o şehir halkı onları yalanladılar. Biz de o iki resülü takviye için üçüncüsünü gönderdik. Onlar da şehir halkına, "Biz size Allah tarafından gönderilen kimseleriz; O'nun birliğini kabul edin; O'na iman edin" dediler.

Müfessirler bu hadiseyi şöyle anlatıyorlar: İsa Aleyhisselam, havarilerinden iki kişiyi Antakya şehrine gönderdi. Şehre yaklaştıklarında, koyu otlatan bir ihtiyar gördüler ki o zat Habib-i Neccar idi. Karşılaştıklarında ona selam verdiler.

İhtiyar onlara, Siz kimsiniz? diye sordu.

Biz İsa Aleyhisselam'ın elçileriyiz; insanları, putlara tapmayı bırakıp Allah'a ibadet etmeye davet ediyoruz, dediler.

İhtiyar, Peki, bir mucizeniz var mı? dedi.

Evet var. Biz, Allah'ın izniyle hastaları şifaya kavuşturur, körlerin gözünü iyi eder, alaca hastalığını tedavi eder, ölüleri diriltiriz, dediler.

İhtiyar, Benim senelerdir iyileşemeyen hasta bir oğlum var, onu iyileştirebilir misiniz? dedi.

Bizi ona götür; bir görelim, dediler.

İhtiyar, onları alıp evine getirdi. Resuller, ihtiyarın oğlunun vücudunu elleriyle sıvazladılar; hasta, Allah'ın izniyle iyileşip ayağa kalktı.

Bunun üzerine Habib-i Neccar, onların davetini kabul edip, iman etti.

Bu hadise, yani resullerin Habib'in oğlunu bu şekilde şifaya kavuşturdukları haberi şehirde hızla yayıldı. Hastası olanlar hastalarını getirmeye başladılar. Allah'ın izniyle, birçok hasta onların elleriyle şifaya kavuştu ...

Uyûn isimli kitapta bu mesele hakkındaki rivayet şöyledir: Bahsedilen ihtiyar âmâ olup gözleri görmüyordu. Bu iki zat, onun gözlerinin açılması için dua ettiler; Allah'ın izniyle gözleri açıldı. O şehirde, Natıhıs isminde, Yunan hükümdarlarının büyüklerinden olan ve puta tapan bir hükümdar vardı. Resullerin, dua ederek insanları şifaya kavuşturdukları haberi onun kulağına kadar gitti. Resulleri huzuruna davet etti. Gittiler. Onlara;

-Siz kimsiniz? diye sordu.

-Biz, İsa Aleyhisselam'ın resulleriyiz, dediler.

Hükümdar,

-Buraya ne maksatla geldiniz? dedi.

Resuller, İnsanları, işitmesi ve görmesi olmayan putlara tapmayı bırakıp, işiten ve gören Allah'a ibadet etmeleri için davet etmeye geldik, dediler.

Hükümdar, Bizim taptığımız ilahlardan başka ilah mı var? dedi.

-Evet, var; O seni yaratandır, seni terbiye edendir, senin taptığın ilahları yaratan da odur, dediler.

Bunun üzerine hükümdar sinirlendi, Tamam, gidebilirsiniz; biz sizin söylediklerinizi bir düşünelim, dedi.

Fakat çıkıp giderlerken halk peşlerine düştü; sokakta yakalayıp dövdüler.

* * *

Vehb bin Münebbih'in bu husustaki rivayeti ise şöyledir: İsa Aleyhisselam, bu iki kişiyi Antakya'ya gönderdi. Antakya'ya geldiklerinde, hükümdarla görüşmek istediler. Fakat uzun müddet görüşemediler. Hükümdar bir gün sahraya çıktığında, bu iki resul onun işiteceği şekilde tekbir getirmeye ve Allah'ı zikretmeye başladılar. Hükümdar buna sinirlendi. Onların yakalanıp hapsedilmelerini ve her gün 100 sopa vurulmasını emretti. Velhasıl, hem kendilerine inanılmamış oldu hem de her gün 100 sopa vuruluyordu.

İsa Aleyhisselam, bunun üzerine oraya havarilerin reisi olan Şem'unu gönderdi.

Şem'un, Antakya'ya gitti. Bir miktar da ekmek alıp, kim olduğunu tanıtmadan, arkadaşlarının bulunduğu hapisaneye vardı. Hapishane görevlisine,

- Ben bu ekmekleri içeridekilere dağıtmak istiyorum, dedi.

Bu şekilde, izin alarak içeri girdi. Arkadaşlarını buldu. Nasıl olupta oraya düştüklerini sorup öğrendi. Onlar da başlarından geçeni anlattılar.

Şem'un,

- Siz işi aceleye getirmişsiniz, işinizi yumuşakça yapmamışsınız, dedi. Devamla onlara şöyle söyledi:

- Bir kadın düşününüz. Bu kadın, gençliğinde çocuk doğurmamış. Nihayet ihtiyarlığında bir çocuk sahibi olmuş. Yaşı ilerlediği için, çocuğunun büyümesini bir an önce görmek istiyor. Onun için, bebeğine mama yerine

ekmek yediriyor. Haliyle, annesinin yedirdiği ekmek, bebeğin midesine oturuyor. İŖte sizin vaziyetiniz, bu kadının vaziyetine benziyor. Acelenin Ŗeytandan, yavaŖ ve ihtiyatlı hareket etmenin de Allah'tan olduğunu bilmiyor musunuz?

Ŗem'un, onlarla konuŖup vaziyetlerini öğrendikten sonra hapsaneden çıktı. YavaŖ yavaŖ hükümdarın yakınlarıyla arkadaşlık kurmaya başladı; onlar da Ŗem'un ile samimi oldular, ondan hükümdara da bahsettiler. Hükümdar, Ŗem'unu huzuruna davet etti. Sohbet ettiler.

Ŗem'un'un sohbetinden hoşlandı; ona yakınlık duydu, aralarında samimiyet meydana geldi, Ŗem'un' a çeŖitli ikramlarda bulundu.

Bu samimiyetten istifade ile Ŗem'un bir gün hükümdara,

- Hükümdarım! Sizi, başka bir dine çağırın iki kiŖiyi hapse attirdiğinizi ve dövdürdüğünüzü duydum, diye laf açtıktan sonra,

- Onlarla hiç konuŖtunuz mu? Söyledikler neymiŖ, onları dinlediniz mi? diye onu yokladı.

Hükümdar,

-Hayır; onlarla benim aramda geçen sadece senin söylediklerinden ibaret. Sinirlendim ve öyle yaptım, dedi.

Ŗem'un,

-Eğer uygun görürseniz, onları çağırıp bir dinleyelim, bakalım ne diyorlarmıŖ, dedi.

Hükümdar, Ŗem'un'un isteği üzerine o iki zatı huzuruna getirtti. Ŗem'un onlara,

-Sizi buraya kim gönderdi? diye sordu.

Onlar,

-Ortağı olmayan ve her Ŗeyi yaratan Allah gönderdi, dediler.

Ŗem'un,

-O Allah 'ı tarif eder misiniz? dedi.

-İstedğini diler, dilediğine hükmeder, dediler.

Şem'un,

-Bize, sözlerinizin doğruluğunu isbat edecek bir şey gösterebilir misiniz? dedi.

-Hükümdarın istediği bir şey varsa, yerine getirebiliriz, dediler.

Bunun üzerine, hükümdar adamlarına emretti; gözleri görmeyen, hatta hiç göz yeri olmayan ve göz yerleri dümdüz olan bir erkek çocuğu getirdiler. Hükümdar bu çocuğun görür hale gelmesini istiyordu.

Resuller dua ettiler. Onlar dua edince, dümdüz olan yüzdeki göz yerlerine iki yarık açıldı. Resuller çamurdan iki yuvarlak yapıp, çocuğun yüzünde açılan yere koydular. Oraya iki de gözbebeği yaptılar. Ve çocuk görmeye başladı.

Bunu gören hükümdar hayretler, içinde kaldı. Bunu fırsat bilen Şem'un,

-Hükümdarım, eğer kendi ilahlarınızdan da bunların yaptığı gibi bir şey yapmalarını isterseniz ve onlar da yaparlarsa, şeref sizde ve ilahlarınızda kalır, dedi.

Hükümdar putların yanına gittiği zamanlar, Şem'un da hemen oraya varır, çokça dua okur ve bol bol yalvarırdı. Bunun için hüküm dar, onu kendi dininden zannederdi. Ona,

- Ey Şem'un! Benim senden gizlim saklım yok. Biliyorsun ki, bizim tapındığımız ilahlar işitmez, görmez, ellerinden bir fayda da gelmez, dedi. Resullere de dönerek,

- Sizin ibadet ettiğiniz Allah eğer ölüleri diriltirse, size ve ona iman ederiz, dedi.

Resuller,

- Bizim ilahımızın gücü her şeye yeter, dediler. Hükümdar,

- Burada, 7 günlük bir ölü var. Babası burada değil. O dönmediği için gömdürmemiştim. Haydi bunu diriltin, dedi.

Hep beraber ölünün yanına gittiler. Baktılar; ölünün rengi değişmişti. İki resul açıktan, Şem'un ise gizli olarak Allah'a dua ettiler. Ölü, Allah'ın izniyle dirildi, ayağı kalktı ve konuşmaya başladı:

- Ben 7 gün önce müşrik olarak ölmüştüm. Beni, ateşten 7 vadinin içine soktular. Sakın, içinde bulunduğunuz inancı devam ettirmeyin; onu hemen terk edin.

Artık bu apaçık mucize karşısında oradakiler dayanamayıp iman ettiler.

Dirilen şahıs konuşmaya devam etti:

- Gök kapıları açıldı; ben bakıyordum; yüzü güzel bir genç gördüm. O genç şu üç kişiye yardım ediyordu, deyince hükümdar hayret etti,

- Üçüncüsü kim? dedi.

Dirilen şahıs,

- Üçüncüsü bu, diye Şem'un'u gösterdi. Diğerleri de şu ikisi diye diğer resulleri işaret etti.

Hükümdar, Şem'un'un şimdiye kadar kendi dininden olduğunu zannettiği için hayretler içinde kaldı. Şem'un, şimdiye kadar kendisini gözlemişse de bu hadiseyle artık her şey açığa çıkmıştı. Hükümdarı açıkca İslama davet etti. Hükümdar ve kavmi iman ettilerse de diğerleri iman etmediler. Cebrail Aleyhisselam, onların helak olması için bir bağırdı; onun bağırmasıyla iman etmeyenlerin hepsi helak olup gittiler.

* * *

Diğer bir rivayete göre de hadise şöyledir:

Hükümdarın kızı ölmüştü. Şem'un, hükümdara "Bu iki kişiden kızınızı diriltmelerini iste" dedi. O da öyle yaptı.

Resuller, hükümdarın isteğini yerine getirmek üzere kalktılar. Namaz kılıp, sesli olarak dua ettiler. Gizlice Şem'un da dua ediyordu. Allah (C.C.) dualarını kabul buyurup hükümdarın kızım diriltti ve kabirden çıktı. Ve şöyle dedi:

-Bunların dediklerini kabul edin; çünkü bunlar doğru söylüyorlar. Fakat sizin kabul edeceğinizi zannetmiyorum.

Şaşkına dönen hükümdar, kızına, öldükten sonra neler olduğunu sordu. Kız dedi ki:

-Bugün benim öldüğümün yedinci günü. Ben öldükten sonra, hayatta yaptıklarım getirildi. Kendimin kafir olduğumu anladım. Bundan sonra bana her gün ateşten ayrı bir evde azap edilmeye başlandı. Her birinde yapılan azap diğerine benzemiyordu. Yedinci evdeyken cesedimle birleştirildim; diriltildim. Bana, "Yukarıya bak" denildi. Gökyüzüne bakınca, gök kapılarının açıldığını gördüm. Orada güzel yüzlü bir adam vardı. Elini bu üç kişiye uzattı ve bunlara yardım etti.

Hükümdar,

- Üçüncüsü kim? diye sordu. Kız, Şem'un'u göstererek,

- Üçüncüsü şu genç, diğer ikisi de şunlar, diye diğer resulleri gösterdi. Devamla dedi ki,

- Babacığım, bu üç kişi beliklerimden tutup beni ateşten çıkardılar. Gözümü açtım, kendimi burada buldum.

Sonra, resullerden kendisini tekrar yerine iade etmelerini istedi.

Onlar da iltica ettiler; kız kabrine girdi ve ruhunu teslim etti.

* * *

Başka bir rivayette, iman ettikten sonra tekrar kabre konuldu.

Bir rivayette, hükümdar iman etmeyip kafir olarak kaldı ve "Siz buraya sadece fitne çıkarmak için gelmişsiniz" dedi.

قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ١٥

15) Onlar, siz bizim gibi insandan başka (şahıslar) değilsiniz. Rahman hiçbir şey indirmemiştir. Siz, sırf yalan söylüyorsunuz dediler.

Yani, "Siz bizim gibi insansınız" demekle, "Allah tarafından vazifelendirilmiş kimseler değilsiniz" demek istiyorlardı. Antakyalıların bu sözlerini duyan resullerin ne cevap verdikleri, bir sonraki ayette şöyle bildiriliyor;

قَالُوا رَبَّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ ١٦ وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ١٧

16-17) Elçiler, rabbimiz biliyor ki biz gerçekten size gönderilmiş elçileriz. Bize düşen ancak açık bir tebliğdir, dediler.

Bize düşen vazife, size risalet tebliğini yapmaktır. Çünkü Allah kesin olarak bizi size, batıldan hakka dönmeye çağırmak için gönderdi. Sizin üzerinize düşense, bizim söylediklerimizi kabul ederek, hem Allah'a hem de bizdeki risalet vazifesine iman etmenizdir.

Bunu duyan Antakyalıların nasıl karşılık verdikleri şöyle anlatılıyor;

قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِن لَّمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ١٨

18) Onlar, biz hakikaten sizin sebebinizle uğursuzlandık. (Yağmurumuz kesildi.) Yemin olsun, eğer vazgeçmezseniz, sizi mutlaka taşlarla tepeleriz ve mutlaka bizlerden size bir azap dokunur dediler.

Uğursuzlıkla kastedtikleri, yağmur yağmaması ve aralarında değişik hastalıkların çoğalmasıydı.

"Bu belalar başımıza sizin uğursuzluğunuzdan dolayı geldi. Yoksa, siz buraya gelmeden önce, biz beldemizde böyle şeyler görmemiştik" dediler. Bununla da kalmayıp, "Eğer bu vaziyetinizi bırakmazsanız, sizi taşıyarak öldürürüz" dediler.

Resullerin cevabı, bir sonraki ayette:

قَالُوا طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ أَئِن ذُكِّرْتُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ١٩

19) Elçiler, uğursuzluğunuz sizinle beraberdir. Nasihat edilseniz de (küfrünüzden vaz geçmeyeceksiniz) öyle mi? Doğrusu siz haddi aşmış bir kavimsiniz dediler.

Elçilerin, "Uğursuzluğunuz sizinle beraberdir" demeleri, "Uğursuzluğunuz, kendi küfrünüz ve günahınızdan dolayıdır; size ondan dolayı uğursuzluk geliyor" demektir.

"Nasihat edilseniz de öyle mi?" sözleri de, "Bizim tarafımızdan Allah' a çağırılısanız da yine bizi uğursuz sayacak ve bizi taşıyacaksınız öyle mi? Siz gerçekten müşrik bir kavimsiniz. Kendinize gönderilen elçileri öldürme suçundan dolayı cezalandırılacaksınız." Demektir.

Bu haber, (Elçilerin öldürölmek istenmesi haberi) Habib-i Neccar' a ulaştı. Hemen onların tarafına yöneldi. Ayet-i kerimede onun hali şöyle anlatılıyor:

وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ ۲۰

20) O esnada şehrin ta öbür ucundan bir adam koşarak geldi. Ve dedi ki: Ey kavmim uyun bu gönderilmiş (elçi)lere.

Bu gelen zat Habib-i Neccar idi. İmam Süddı, Habib-i Neccar'ın mesleğinin elbise yıkayıcılık olduğunu, Yehb bin Münebbih ise ipekçilik olduğunu söylüyor.

Habib-i Neccar'ın evi, şehrin giriş kapılarının en uzağının yanındaydı. Çok sadaka veren bir kişiydi. Akşam olunca, o günkü kazancını hesap eder, onu ikiye ayırır, yarısını çoluk çocuğuna bırakır yarısını da fakirlere sadaka olarak dağıtırdı.

Katâde diyor ki: Habib-i Neccar bir mağarada rabbine ibadetle meşguldü. Kendi kavminin, resulleri öldürmek istediklerini duyunca, koşarak oraya geldi. Resullere,

-Siz bu risalet vazifesi karşılığında her hangi bir ücret istiyor musunuz? Dedi.

Onlar,

-Hayır, biz onun karşılığında bir ücret istemiyoruz; biz sadece bizim söylediklerimize uyulmasını söylüyoruz, dediler.

Bunun üzerine Habib-i Neccar'ın ne dediğini ayet şöyle haber veriyor;

اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مَهْتَدُونَ ۲۱

21) Uyun sizden hiç bir ücret istemeyen bu zatlara. Onlar hidayete (doğru yola) ermişlerdir.

Habib-i Neccar'ın "Ey kavmim! Kendileri doğru yolda olup sizi doğru yola ve hidayete çağırın bu resullere uyun" dediğini duyanlar,

- Demek, sen bizim dinimize sırt çevirdin. Bu resullere uydun, dediler.

Habib-i Neccar da şöyle cevap verdi:

22) Hem ben, beni yaratana niye kulluk etmeyeyim. Hepiniz ancak O'na döndürüleceksiniz.

Dikkat edilirse, Habib-i Neccar Hazretleri yaratılma fiilini kendi üzerine alarak "Beni yaratan ... " diyor. Çünkü yaratma, nimet vermenin bir eseridir ki bu nimet insan üzerinde açıkça görülmektedir.

Kıyamette dirilmede ise mecburiyet ve zorlama manası vardır. Yani, insanlar isteseler de istemeseler de diriltileceklerdir. Bu manaya uygun olarak, "Kıyamette dirilip onun huzuruna çıkarılacak ve amellerinize göre karşılık göreceksiniz" diyor ki, isteseler de istemseler de bunun başlarına geleceğini hatırlatıyor.

Rivayete göre, "Bu elçilere uyun" deyince, onu alıp hükümdarın huruna çıkardılar.

Hükümdar,

-Sen onlara mı uyuyorsun? dedi.

Habib-i Neccar de cevaben,

-Ben, beni yaratana niye kulluk etmeyeyim! Hepiniz O'na döneceksiniz, diye cevap verdi.

Habib-i Neccar devamla şöyle söyledi:

ءَاتَّخِذْ مِنْ دُونِهِ ءَالِهَةً إِن يَرِدَْنَّ الرَّحْمَنُ بِضُرٍّ لَّا تَغْنِي عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُونِ ۲۳

23) Hiç ben O'ndan başka ilahlar tanır mıyım! Eğer o Rahman bana bir zarar vermek istese, onların şefaati bana hiçbir fayda vermez. Onlar beni kurtaramazlar.

Ayetteki, "Ben ondan başka ilahlar tanır mıyım?" cümlesi, istifham-i inkâridir, yani soru şeklinde ret ve inkar ifadesinin söylenmesidir; "Asla başka ilahlar tanımam" demektir.

Tanımam, çünkü onlar beni herhangi kötülükten kurtaramazlar; şefaet edemezler. Beni içinde bulunduğum o kötülükten çıkaramazlar da.

Bu sözleri Habib- Neccar' dan duyan kavmi,

-Ey Habib! Bu resuller senin babalarının dinini inkar ediyorlar. Ya onların dinlerinden dönersin, ya da seni azap ede ede öldürürüz, dediler.

Bunun üzerine Habib şöyle dedi:

إِنِّي إِذَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ٢٤

24) Şüphesiz (dönsem) bu takdirde ben, açık bir sapıklık içinde olurum.

Ben, müslüman olmuşken şimdi tekrar sizin dininize dönmüş olsam, açık bir sapıklık içine girmiş olurum. Çünkü, sizin dininiz batıldır.

Onlara böyle dedikten sonra resullere dönerek dedi ki:

إِنِّي ءَامَنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِ ٢٥

25) Haberiniz olsun, ben rabbinize iman ettim. Gelin beni dinleyin ...

Habib-i Neccar iman ettiğini söyleyip "Gelin beni dinleyin" deyince derhal yakalayıp boynundan zincirlerle bağladılar, sonra götürüp şehrin kapısında idam ettiler.

* * *

İmam Süddi'nin ifadesine göre, onu öldürenler ona taş atıyorlar, o ise "Allahım, kavmime hidayet ver- onlara doğru yolu göster" diye dua ediyordu. Zaten, evliya yani Allah dostu olanlar, hep insanların hayrına dua edegelmişlerdir. Onlar öyle yüksek bir derecededirler ki, asla insanlara buğz etmezler. Çünkü buğz ve düşmanlık taşıyanlar insaf sahibi olamazlar. İnsafsız olanlar nasıl Allah dostu olabilir!

Hatırlayınız... Müşrikler, Uhut Harbi'nde taş atarak Peygamberimiz'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) dişini kırmışlardı. Peygamberimiz ise onlar için dua ediyor ve "Allahım! Kavmime hidayet ver; onlar bilmiyorlar" diyordu.

Hasan Basri Hazretleri diyor ki:

Habib-i Neccar'ın vücudunu parça parça ettiler. Parçalarını şehrin sokaklarına attılar.

* * *

Mübarek kabri Antakya'dadır. Allah onu cennete koydu; orada nimetler içindedir.

* * *

Deniliyor ki: Kavmi ona işkence ediyordu. Ölmek üzereyken Allah kalb gözünü açtı ve Habib cenneti gördü. O anda kendisine, "Ey mutmain olan nefsin sahibi! Gir cennete ve Allah'ın azabından emin ol" denildi. Ve cennet gösterildi. Ona ne denildiği, onun da Cenneti görünce ne dediği ayette şöyle ifade buyuruluyor:

قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ ٢٦

26) Gir cennete denildi... Keşke kavmim bilselerdi (dedi) ..

Cennetin güzelliklerini ve nimetlerini görür görmez, kendisini öldürenlerin; ona nelerin verildiğini bilmelerini arzu etti.

Daha ne dediğini Kur'an şöyle haber veriyor:

بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ ٢٧

27) Rabbimin beni bağışladığını ve beni ikram görenlerden yaptığını bilselerdi, (dedi.)

Evet ... Habib-i Neccar Hazretleri, Allah'ın kendisini affetmesinin sebebinin, İslam dinine bağlılık olduğunu kavminin bilmesini arzu ettiği için, ruhu böyle söylemişti.

وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ ٢٨

28) Onun (şehid edilmesinin) arkasından, kavminin üzerine (onları helak etmek için) gökten hiç bir ordu indirmedik. İndirecek de değildik.

Onları helak etmek çok kolaydı. Onların helaki için gökten bir ordu indirilmesine ihtiyaç yoktu denilmek istenmektedir. Allah (c.c.) bundan sonra, onların helak edilme şeklini şöyle beyan buyuruyor:

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ ٢٩

29) (Onların cezası) ancak bir naradan (şiddetli bir sestem, haykırmadan) ibaret oldu. Hemen sönuverdiler.

Allah, (c. c.) Habib-i Neccar'ı şehid edenlere gadablandı. Onların azabını fazla geciktirmedi. Cebrail Aleyhisselam'a, helak edilmeleri için emir verdi. Cebrail Aleyhisselam şehrin kapısına geldi. Kapının iki kanadını tuttu. Şehri önce bir salladı; arkasından şiddetli bir nara attı; öyle şiddetli bir şekilde bağırdı ki, o sesle hepsi ölüp gittiler.

Bu, onların sadece dünyadaki cezalarıdır.

يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ۝ ۳۰

30) Yazıklar olsun o kullara ki, ne zaman kendilerine Peygamber gelse, muhakkak onunla alay ediyorlardı.

İkrime diyor ki, "Hasret, şiddetli şekilde pişmanlık" duymaktır.

Bu hususta iki görüş vardır.

Birincisine göre, Allahü Teâla, "O gönderilen resullere inanmamaları sebebiyle, kıyamet gününde başlarına gelecek olanlardan dolayı çok yazık o kullara" buyuruyor.

İkinci görüşe göre ise, bu pişmanlık sözleri helak olanlara aittir.

Ebü'l-Aliye de şöyle diyor: Resullere iman etmemelerinden dolayı, o şehir halkı hakkında helak karan çıkınca, resuller, "Çok yazık bu kullara" dediler.

Araplar, mübalağa manası kastettikleri zaman, "Ya hasreta ya aceba" derler. Nedamet, onların dilinde tenbih manasındadır.

Hz. Allah, bu hasret ve pişmanlığın sebebini beyan buyurmak sadedinde ayette şöyle buyuruyor:

Kendilerine gelen peygamberlerin hiç birine iman etmediler. Üstelik onlarla alay ediyorlardı. Kıyamet günü pişman olacaklar ama o pişmanlığın onlara hiç bir faydası olmayacak.

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ ۝ ۳۱

31) Görmediler mi ki, biz onlardan önce nice kuşakları helak etmişiz. Hiç biri dönüp onlara gelmiyor.

Mekkelilerin bundan haberleri yok mu, bunu bilmiyorlar mı?

Ayette geçen "Kurûn" kelimesi ile her asırda yaşayan insan toplulukları, kavimler kastediliyor.

Mekkeliler, o helak edilen kavimlerin dünyaya geri dönmelerinden ibret almıyorlar mı?

وَإِنْ كُلُّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ۝۳۲

32) Ve muhakkak hepsi toplanıp huzurumuza getirileceklerdir.

Arapça gramer kaidesi: Ayetteki "in" lafzı "ma-i nafiye" manasına, "lemma" lafzı ise istisna yani "illa" manasınadır. "Lemma" lafzı, şeddesiz olarak "Lema" şeklinde okunduğu takdirde "in" lafzı "Kad" manasına gelir. Bu takdirde ayetin manası şöyle olur: "Her yaratılan, (insan ve cin) kıyamet gününde muhakkak bizim hurumuzda toplanır. Ahirette herkese amellerine göre karşılık verir. Amelleri iyiye görecekları karşılık hayır, amelleri kötüye görecekları karşılık kötü olacaktır."

Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyuruyor: "Kıyamet günü, herkes Hz. Allah ile tercümansız olarak konuşacaktır. O gün kul, sağına soluna bakacak, dünyada yaptıklarından başka bir şey göremeyecek. Önüne bakacak, sadece cehennemi görecek. İşte o zaman, insanlar 5 şeyden hesaba çekilecekler. Birincisi ömrünü nerede geçirdiği, ikincisi gençliğini nasıl yaşadığı, üçüncüsü malını nasıl kazandığı, dördüncüsü kazancını nerede harcadığı, beşincisi bildikleriyle nasıl amel ettiğidir."

Diğer bir hadis'i şerifte şöyle buyuruluyor: "Kıyamet günü kul ilk önce kendisine verilen nimetlerden hesaba, çekilecektir. Denilecek ki, sana sıhhatli bir vücut vermedik mi? Sana soğuk sulardan kana kana içirmedik mi?"

* * *

Rivayet ediliyor ki, Şeyh Ebül Hasan bir gün insanlara va'z ediyordu. Va'zda, "Allah kıyamet gününde kullara muhakkak birçok şeyden hesap soracak" diyordu. O sırada mescidin kapısından geçmekte olan İmam Şibli, Şeyh'in bu va'zını duydu. Mescidin kapısında durup, Şeyh'e,

-İnsanları çok korkutma. Allah insanlara çok şey sormayacak; sadece iki şey soracak. Ey kulum, ben seninle beraberdim, sen kiminle beraberdin? Diyecek, dedi.

İmam Şibli'den bunu duyan Şeyh Ebül Hasan, minderinin üzerinde hareketsiz kalakaldı. Aklı başından gitti; bayıldı, düştü. Ayıldığında dedi ki, -Ey Şibli, Allah muhakkak ki kullarını bundan daha kolay hesaba çeker. Ve, "Ey kulum! O kerem sahibi rabbine karşı seni ne aldatıda Rabbine isyan ettin?" der.

* * *

Rivayet ediliyor ki, bu ayet okunduğunda Hazreti Ali, "Beni Rabbime karşı, başka şey değil cahilliğim aldattı" dedi.

***

Fudayl bin İyaz şöyle diyor: "Rabbim bana "Ey Kulum seni ne aldattı?" diye sorarsa, senin günahları örtmen aldattı derim."

Ebubekir Varrak rahmetüllahi aleyh de şöyle diyor: "Rabbim bana seni ne aldattı derse, senin kerem sahibi olman aldattı derim."

Sözün başına dönelim ve bundan sonraki ayete bakalım.

Kâfirler, Allah'ın birliğini kabul etmiyorlar. Onların inkârlarına karşı buyuruluyor ki,

وَعَايَةٌ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيِّتَةُ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ۝۳۳

33) Onlara, ölü yer de bir alamettir. Biz onu dirilttik de ondan taneler çıkardık. Ondan yeyip duruyorlar.

Yağmur sebebiyle topraktan buğday, arpa ve diğer hububatı (tahıl) çıkardık; onlar hububatın bazısından yiyorlar.

Allah, ölü topraktan hububatı çıkarıyor. Bu ayet, Allah'ın kıyamet gününde kabirlerden de ölüleri çıkarmaya kadir olduğuna delildir. O birdir, mülkünde ortağı yoktur.

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ۝۳۴

34) Orada hurmalıklardan, üzümlerden bağlar yaptık. İçlerinden kaynaklar fışkırttık.

Yani, su sebebiyle meydana gelen meyveler bitirdik..

لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ۝ ٣٥

35) Bunu, her birinin mahsulünden ve kendi ellerinin yetiştirdiklerinden yesinler diye yaptık. Hala şükretmeyecekler mi?

"Hala şükretmeyecekler mi?" ifadesi, "Allah'ın bunca nimetine şükretmeyecekler mi?" demektir ki, bu nimetler Allah'ın birliğine ve kıyametin meydana geleceğine delalet eder. Nasıl delalet ettiğine gelince:

Sonbaharda toprak cansız ve kupkuru iken, Allah, ilkbaharda yağmurlarla suladığı ölü topraktan buğday, mısır, arpa, çavdar gibi hububatı ve diğer ziraat mahsullerini bitiriyor. Bunlar, Allah'ın birliğine ve onun yaptıklarına hiç bir şeyin engel olamayacağına, istediğini yapıp istediğini hükmedeceğine, bir ve kahretme gücüne sahip olduğuna, her şeyde onun varlığına bir delil bulunduğu delalet eder.

O bir olan Allah, her şeye kadirdir. Ölü toprağı ilkbaharda diriltmeye, canlandırmaya O'ndan başka kimin gücü yeter? Allah'ın, ahirette ölüleri diriltmeye kadir olduğunda şüphe yoktur.

Peygamberimiz, (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) "İlkbaharı gördüğünüz zaman öldükten sonra dirilmeyi hatırlayınız" buyurduğu hadisi şeriflerinde, ilkbaharı öldükten sonra dirilmeye benzetmektedir.

Hadis-i şerifin şerhinde, ilkbaharın 10 cihetten öldükten sonra dirilmeye benzediği şöyle beyan edilmektedir.

1) Hububat ve nebatlar (bitki ve tahıllar) ilkbaharda topraktan yeryüzüne çıktığı gibi, kıyamet günü de toprak altında bulunan defineler ve ölümler dışarı çıkar. Nitekim Allah'ü Teâla buyuruyor ki, "Yeryüzü (toprak) ağırlığını (içinde olanları) çıkarır." (Zilzal Suresi, Ayet 2)

2) İlkbahar bazı kimseler için sevinç ve rahatlık, bazıları için de acı, gam, keder ve hastalık zamanı olduğu gibi, yeniden dirilme günü de bazıları için sevinç, bazıları için ise gam ve keder zamanıdır.

3) Bir kimse kışın kuru gıdaları dikkatsizce yerse, ilkbahardaki kan deveranından dolayı, vücudunda yara ve sivilceler meydana gelir. Aynen bunun gibi, bir kimse dünyada nefsinin istediğine uyar da haram yerse, yeniden dirilme günü onun için azap, zelillik ve perişanlık olur.

4) İnsanların birçoğu toprağa bir şeyler eker; uzun gayret, koşuşturma ve zorluklardan sonra ettikleri tohum mahsul vermeye yüz tutar. Bir de bakarsınız ki aşırı sıcaktan (kuraklıktan) veya soğuk vurmasından dolayı hepsi mahvolup gitmiş. Böyle olunca, sahibi her şeyden mahrum kalır ve ümitsizliğe düşer.

Diriliş günü de böyledir. O gün, insanların bazılarının ibadetleri, günah sıcaklığı veya küfür yahut riya (gösteriş) soğukluğu sebebiyle duman olur; yani yok olup gider.

5) İnsanlar ilkbaharda, dost ve arkadaşlarıyla beraber nehir kenarında, bahçe ve bostanlarda otururlar. Diriliş gününde de, ihlaslı mü'minler salihlerle beraber olurlar.

6) İlkbaharda esen kuzey ve saba rüzgârları, bazılarını faydalı olduğu gibi bazılarını da zarar verir. Yeniden dirilme günü de böyledir. O gün esen saadet ve şekavet rüzgârları da kimisi için saadet, kimisi için felaket olur.

7) Kışın ağaçlar kurudur; yaprakları yoktur. İlkbaharda ise adeta süslenirler. Bu hayatta çok ibadet edip dünyaya itibar etmeyenler de diriliş gününde ibadet, taat, izzet ve şeref elbisesi giyerler. Kendilerine keramet tacı giydirilir. Amelleri, isyan kışının rüzgârlarında kurumuş olanlarsa, ibadet meyvelerinden mahrum, iman elbisesinden soyulmuş ve mahlûkat karşısında rezil olacaklardır.

8) Ekinlerin ilkbaharda bitmesiyle bu ekinlerin sahipleri sevinirler. Ekin ekmemiş olanlarsa, biten bu ekinleri görünce pişman olurlar.

Yeniden diriliş gününde de böyle olacaktır. İbadet ehline, ibadet ve tatlarının mükâfatları verilince, dünyadayken ibadet ve taat tohumu ekmeyenler pişman olacaklardır.

9) Sonbaharda ekin ekenler, ilkbaharda bunun bittiğini göreceklerdir. Yeniden diriliş günü de böyledir. Eğer dünyadayken hayır ekmişsen, orada

iyilik, dünyada şer ekmişsen kötülük bulursun. Çünkü dünya ahiretin tarlasıdır.

10) İlbahar geldiği zaman yeryüzünde kırmızı, sarı, beyaz, siyah... renk renk, çeşit çeşit çiçekler açar. Yeniden dirilme gününde de böyle olacaktır. Orada da ihlas, tevekkül, neşe, korku, küfür ve nifak gibi haller ortaya dökülecektir.

İlbahar işte bu 10 sebepten dolayı yeniden dirilme gününe benzemektedir.

* * *

Bu ayete ait gramer kaidesi: "Ma" lafzı, "Ellezı" manasınadır. "Elleriyle yaptıkları yani ettikleri ekin, diktikleri ağaç, bunların dışında yine elleriyle yaptıkları hurma şırası ve pekmez gibi şeylerden yerler" demektir. "Amilethü" deki zamir, "Ma"ya aiddir.

Âlimlerden Kisai ve Ebubekir, zamirsiz olarak "Ve ma amilet" şeklinde okudular. Ve "Ma" yı nefiy manasına alıp şu manayı verdiler: "Mamul olmayan, elleriyle de yapmadıkları yani kendilerinin yaptıkları şeylerden yesinler için ... "

Bu mana aynı zamanda Dahhak ve Katade'nin verdiği manadır.

Bazı rivayetler de şu şekildedir: Allah (c. c.) bu ayette, insanların elleriyle yapmadıkları kaynakları ve Dicle, Fırat ve Nil gibi nehirleri kastedmiştir.

سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ۝ ۳۶

36) Yerin bitirdiği mahsullerden, kendilerinden ve daha bilmedikleri şeylerden çiftler yaratan (Allah) her kusurdan münezzehtir.

Ayette geçen bazı kelimelere açıklık getirelim. Ayetteki "yerin bitirdiği mahsuller" ifadesiyle hububat yani daneli mahsul ve meyveler, "kendilerinden" ifadesiyle kadın ve erkekler, "bilmedikleri şeylerden" ifadesiyle kara ve denizde yaşayan canlılar, "çiftler" kelimesiyle de her nevi ve her cins kastedilmektedir.

Başka bir rivayette geçtiğine göre, "Bilmedikleri şeyler" ifadesiyle kastedilen, Allah'ın yerde, gökte, dağlarda ve denizlerde yaratıklarıdır.

* * *

Şeyh Vahıdı, tefsirinde şu bilgileri veriyor: Allah (c. c.) 1000 çeşit mahlûk yarattı. Bunlardan 600 çeşidi denizde, 400 çeşidi de karadadır. Hiç birinin şekli diğerine benzemediği gibi dilleri de ayrı ayrıdır.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de Rum Suresi 22. ayette şöyle buyuruluyor: "Onun ayetlerinden biri de gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin ve renklerinizin başka başka olmasıdır. Şüphesiz bunda bilenler için ibretler vardır. "

Allah mahlûkatı tek olarak değil çift olarak yaratmıştır.

Şöyle ki: Göğe karşı yeri, cennete karşı cehennemi, güneşe karşı ayı, dünyaya karşı ahireti, geceye karşı gündüzü, ilme karşı ameli, yaza karşı kışı yani hepsini çift yarattığı gibi insanoğlunu da erkek ve kadın olarak çift yaratmıştır.

Bunların hepsini yaratan Allah, eş, çocuk ve ortak edinmekten uzaktır.

Kur'an-ı Kerim'de, bu manaya uygun olarak şöyle buyuruluyor: "O, göklerle yerin yaratanıdır. Size kendinizden çiftler (eşler) yaratmıştır. Davarlardan da (erkekli dişili) çiftler... Sizi bu suretle üretiliyor. Onun misli gibisi (bile) yoktur. Her şeyi işiten her şeyi gören o'dur. (Şura, 11)

* * *

Diğer bir tefsir, "bilmedikleri şeylerin yaratılması" ile ilgili şu bilgileri veriyor: Hazreti Allah (c.c.) Kaf Dağı'nın ötesinde, Kaf Dağı gibi 70 dağ yarattı. Bu dağların ötesinde cam gibi berrak, gümüş gibi beyaz bir yer yarattı. Burada, yaratılanların bilmediği bir çeşit mahlûklar yarattı. İnsanlar onları, onlar da insanları bilmezler.

Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) buyuruyor ki: Mirac yolculuğunda, Kaf Dağı'nın ötesinde insanlarla dolu bir şehir gördüm. Onlar da beni görünce, "Ya Muhammed! Senin yüzünü bize gösteren Allah'a hamd olsun" deyip bana iman ettiler. Onlar şeriatın hükümlerini öğrettim ve "Siz kimlersiniz?" dedim. Bana şunları anlattılar:

-Ya Muhammed, biz israil oğullarıdır. Musa Aleyhisselam vefat edince, israil oğulları arasında anlaşmazlık çıktı. Aramızda fitne yayıldı. Öyle ki, sadece bir defada 43 peygamberi şehid ettiler. Bir kısmımız Peygamberleri şehid edince, içimizden dünyaya gönül vermeyen ve ibadete düşkün olan 200 kişi ayrıldı. Bunlar diğerlerine, kötülük yapmamaları ve iyi şeyler yapmaları hakkında nasihat etmeye başladılar. Onlar ise bu nasihatlere bile kızıp bir gün içinde hepsini öldürdüler. Bu hadise üzerine aramızda anlaşmazlık ve fitne çıktı. Biz onlardan ayrıldık; deniz kenarına, sahile geldik. Bizi onların fesadından kurtarması için Allah'a dua ve tazarru ettik. Bunun üzerine önümüzde bir delik/ dehliz açıldı. Oraya girdik. Yer altında bu şekilde 18 ay kaldıktan sonra bu bulunduğumuz yere çıktık.

Devamla dediler ki, "Musa Aleyhisselam bize, "Ahır zaman peygamberi Muhammed Aleyhisselam'ın yüzünü gördüğünüz zaman benden ona selam söyleyiniz" diye vasiyet etmişti. Allah'a şükürler olsun ki senin yüzünü gördük. Bize Kur' an'ı öğretiniz. "

Peygamberimiz onlara Kur'an'ı, namazı, orucu, cuma namazının kılınacağını ve diğer dini meseleleri öğretti.

Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) onların hakkında şu bilgileri veriyor:

--Evlerinin kapısı yoktu. Bunun sebabını sordum,

- Bizim birbirimizden korkumuz yoktur; onun için evlerimize kapıya ihtiyaç olmuyor, dediler.

-- Evlerinin duvarlarıysa aynı yükseklikteydi. Bunun sebabını sordum,

- Hepimiz tek kubbe altında (gibi) yiz; onun için duvarlarımız seviyede" dediler.

- Mescidleri, evlerine uzak yerlere yapmışlardı. Bunun sebabını sordum,

- Mescide, uzak yerden gelenin sevabı, yakın yerden gelenin sevabından daha fazla olduğu için, dediler.

- Kabirleri, kapılarının önündeydi. Niçin böyle yaptıklarını sordum,

- Kabirler devamlı olarak gözümüzün önünde olsun da dünya ile meşgul olurken ölümü unutmayalım diye böyle yapıyoruz, dediler.
- Hiç gülmüyorlardı. Bunun sebebini sordum.
- Gülmek kalbi karartır. Onun için gülmüyoruz, dediler.
- Siz hasta olur musunuz? dedim.
- Hastalık, günahlara keffarettir. Biz günah işlemiyoruz, (dolayısıyla hasta olmayız) dediler.
- Bir şeyler ekip biçiyor musunuz; ziraatla meşgul oluyor musunuz? dedim.
- Ziraat yapıyoruz; ancak, toprağa tohumu atıp sonrasını Allah'a bırakır, mahsul toplama zamanına kadar meşgul olmayız. Mahsul toplama zamanı gelince hep beraber gider, mahsulü bir yere yığarız. Herkes oradan ihtiyacı kadar alır, kalanı orada bırakır, dediler.
- Hayvanlarınız da var mı? dedim.
- Var; ama biz onları araziye bırakırız. Hayvanlara ihtiyacımız olduğunda onları toplar, ihtiyacımız kadarını alır, kalanını tekrar araziye bırakırız, dediler.
- Bu insanların yüzleri sapsarı idi. Biraz önce hasta olmadığınızı söylemiştiniz; peki bu yüzünüzdeki sarılık ne? diye sordum.
- Bu yüzümüzdeki sarılık ölüm korkusundandır, dediler.
- Bizdeki gibi sizde de ölüm çok oluyor mu? dedim.
- Evet, her sene bir cenaze olur, dediler ...

==== ... ====

Gayb âleminde, böyle kavimler çoktur. Fakat onları Allah'tan başka kimse bilmez.

Şeyh Tefsiri'nde şu bilgileri veriyor:

Gayb âleminde gök, yer, dağ, deniz, arş, kürsi, güneş, ay ve bunların benzeri her şey vardır. Bu bildiğimiz âlem, gayb âlemine göre denizde bir damla gibidir.

Rivayet ediliyor ki, Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) zamanında bir kişi vefat etmişti. Peygamberimiz onun cenaze namazını kıldırdı. Cenazesıyla beraber kabrine kadar gitti. Defnedildikten sonra evine döndü. Eve gelince, Aişe (r. anha) Validemiz ayağa kalktı ve eliyle Peygamberimiz'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sarığını sıvazladı. Hayretle, - Ya Resulallah, bu ne böyle? Dışarda yağmur yağmadığı halde elbiseniz ve sarığınız yağmur taneleriyle ıslanmış, dedi.

Peygamberimiz, (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Hz. Aişe Validemiz'in gayb âleminde yağın yağmurun yaşlığını gördüğünü anladı ve - Ya Aişe, sen başını ne ile örtmüştün? Diye sordu. Validemiz,

- Sizin hırkanızla örttüm Ya Resulallah, diye cevap verdi. Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) buyurdu ki,

- Ya Aişe, onunla örtündüğün için gözlerindeki perde kalktı ve sen gayb âlemini görmüş oldun. Ya Aişe, gayb âleminde yağmur " bulut da var, güneş de var, ay da var. Ancak, onları evliya ve salihlerden başkası göremez.

Ayetteki "Ve mimmaa la ya'lemün-bilmedikleri şeylerden yaratan" ifadesiyle, işte bunlara işaret olunmaktadır.

وَأَيَّةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلَمُونَ ۝ ۳۷

37) Onlara, gece de bir delildir. Ondan gündüzü sıyrırız. Bir de bakarlar ki, karanlıklar içinde kalmışlar.

Ayetin manası , "Gündüzü giderir geceyi getiririz" demektir. Kudretimize ve birliğimize delalet etmek üzere, geceden gündüzü sıyrıp çıkarırız da insanlar karanlık içinde kalırlar. Nitekim güneş battığı zaman, gündüzü geceden soyuyoruz ve ortalığı karanlık kaplıyor.

Aslolan gecedir; gündüz onun üzerine sonradan gelmektedir.

Eğer, "Gece mi üstün gündüz mü?" diye sorulacak olursa, "Gece gündüzden üstündür" deriz.

Çünkü: Gece cennetten yaratılmıştır, gündüz ise cehennemden. Eserlerde geçmektedir ki, cennette hem ışık vardı hem karanlık. Allah, cennetin karanlıklarını bir araya getirdi ve ondan geceyi yarattı; bundan sonra

cennette geceden eser kalmadı. Allah, cehennemini ışığını-aydınlığını da bir araya getirdi ve ondan da gündüzü yarattı; cehennemde de ışık ve aydınlıktan eser kalmadı; her tarafı karanlık oldu.

Gündüzlerde daha çok günah işlenirken, gecelerde daha çok istiğfar günahlardan özür dileme ve pişmanlık yaşanır.

Gecenin ayıp ve kusurları örtmesine mukabil, gündüz bunları açığa vurur.

Keşke bu saatler hiç bitmese diyen Allah âşıklarını gece içinde gizler, gündüzü değil. Gündüz, gönlünü sadece dünyaya bağlamış olanların çarşısı, gece ise gönlünde ahiret düşüncesi olanların çarşısıdır.

* * *

İbrahim Aleyhisselam, hullet/ dostluk elbisesini gündüz değil gece giymiştir. Hz. İbrahim ile ilgili bu husus Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade buyrulmaktadır:

“Böylece biz, yakın sahiplerinden olsun diye, İbrahim'e göklerin ve yerin büyük (ve muhteşem) mülkünü gösteriyorduk.

Üzerine gece çökünce o (İbrahim a. s.) bir yıldız gördü. Bu benim rabbim ha! (Mümkün değil; olamaz!) dedi. Yıldız batınca, ben batanları sevmem dedi.

Bundan sonra ayın doğduğunu görünce de, bu benim rabbim ha! Dedi. Ve o da batınca (hem rabbine olan inancını izhar, onları (halkını) ikna etmek, hem de kendisinin rabbine olan ihtiyacını itiraf etmek için) dedi ki, hiç şüphe yok rabbim bana hidayet etmezse, ben de mutlaka o sapıklar güruhundan olacaktım.

Sonra güneşi doğar vaziyette görünce de, bu benim rabbim" (ha!.. Asla olamaz) Bu hepsinden de büyük!.. Demiş. Fakat batınca da (şöyle) söylemişti: Ey kavmim! (Gördünüz ya, bunların hepsi fanı ve mahlûktur) Ben sizin (Allah'a) eş koştuklarınız nesnelere tamamen uzağımdır.

Ben, hakka eğilerek yüzümü göklerle yeri yaratana döndüm ve ben müşriklerden değilim, dedi. (En'am 75-79)

* * *

Melekler, Yunus Aleyhisselam'ın balığın karnında yaptığı tesbihi, gündüz değil gece işittiler. Hz. Allah (c. c.) Yunus Aleyhisselam'ın hadisesini Kur'an-ı Kerim'de şöyle haber veriyor:

Zünnun'u (balık sahibi Yunus'u) da hatırla. Hani (yola gelmeyen kavmine) öfkelenerek gitmişti de kendisini hiç sıkıştırmayacağımızı sanmıştı. Derken (balığın karnında) karanlıklar içinde 'La ilahe illa ente sübhaneke innî küntü mine'z- zalımın- Senden başka ilah yoktur. Seni noksanlıklardan tenzih ederim. Ben gerçekten haksızlık edenlerden oldum" diye dua etmişti. (Enbiya, 87)

* * *

Musa Aleyhisselam, rabbi ile konuştuğu Tur Dağı'nda Allah sevgisinden sarhoş bir vaziyetteyken zevkle raksetmişti. Bu hadise de gece olmuştu. Bu hadise de Kur'an'da şöyle bildiriliyor:

Biz de Musa ile otuz gece (niyazda bulunması için) sözleştik ve ona bir on daha ilave ettik. Böylece rabbinin tayin ettiği vakit kırk gece olarak tamamlandı... (A'raf, 142)

Peygamberimiz Aleyhisselam da "kaabe kavseyn" makamına gece kavuştu. Bu meşhur gece yolculuğu isra suresinin ilk ayetinde şöyle ifade buyrulur: (Her türlü noksanlıktan) münezzeah bulunan (Allah), kulunu (Muhammed Aleyhisselam'ı) geceleyin (Mekke'deki) Mescid-i Haram'dan alıp, kendisine bir takım ayetler gösterelim diye, etrafını mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götürdü.

Peygamberimiz Aleyhisselam şöyle buyuruyorlar: "Gece içinde bir zaman parçası var ki, bir müslüman o anda Allah'tan bir hayır istese, Allah o kulun istediğini ona mutlaka verir. O zaman parçası her gecede vardır."

Yine buyuruyorlar ki: "Gecenin üçte ikisinden sonra, dünya semasına Allah'ın izni ile bir melek iner ve " ihtiyaç sahibi olan yok mu! Bu an, ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarının verildiği andır" diye nida eder."

Yine buyuruyorlar ki: "Size, geceleri ibadet için ayakta olmanızı tavsiye ederim. Çünkü bu, sizden önce yaşayan salih kimselerin âdetidir. Bu hal, Allah'a yaklaştırır ve günahlarınızın affına sebep olur."

Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) geceleri o kadar ibadet ederdi ki, uzun müddet ayakta durmaktan dolayı ayakları şişerdi. Kendisine, "Ya Resullah, Allah sizin geçmiş ve gelecek bütün günahlarınızı affettiği halde, ibidette kendinize niçin bu kadar meşakkat veriyorsunuz?" denildiğinde, Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle cevap vermişti:

"Allah'ın bana verdiği nimetlere şükretmeyeyim mi? Allah beni yoktan var etti, bana akıl, fikir, idrak ve Peygamberlik verdi. Bunlara şükretmeyeyim mi? Kendisine ibadet etmek için imkân verdi; buna şükretmeyeyim mi?"

Ey gaflet içinde olanlar! Peygamberiniz Muhammed Aleyhisselam'ın sözlerini duydunuz mu?

Gündüzleri günah işleyip geceleri de gafletle geçirenlere yazıklar olsun...

Rabbimiz, (c.c.) geceleri Allah korkusundan yaş döken gözlerin sahibini de, Allah yolunda hizmetteyken seherlerde uyumayan gözleri de cehennemde yakmayacak...

وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ٣٨

38) Güneş de kendine mahsus bir mihver etrafında akıp gidiyor. Bu, güçlü ve her şeyi bilen Allah'ın takdiridir.

Güneş, kendisi için kararlaştırmış olan bir menzile, -son noktaya- doğru yol almaktadır.

Denildi ki, güneşin bu hareketi kıyamet kopup dünyanın yok olduğu zamana kadar devam edecektir.

Ve yine denildi ki, güneşin seyri (hareketi) varacağı son noktaya ulaşana kadar gidip sonra geri dönmektir. Bu son nokta güneşin menzildir ve güneş yörüngesinden asla dışarı çıkmaz.

Başka bir ifadeye göre, güneşin menzili yani gideceği son nokta, semada yazın yükseleceği en yüksek yer ile kışın ineceği en aşağı yerdir. Yani güneş (sene içerisinde) bu son noktalara kadar gider. (Yazın yükselir, kışın alçalır.)

Biliniz ki, güneşin 180'i kışın 180'i yazın olmak üzere 360 menzili vardır. Yaz boyunca, her gün bir menzilden doğar ve yaz boyunca böyle devam eder. Ondandır ki kış menzillerine girer ve her gün oradan doğmaya başlar. Bu

da kış menzilleri sona erene kadar devam eder. İşte bunların hepsi, güneşin menzilleridir.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de, "Doğuların ve batıların rabbine yemin olsun ki.. " buyuruluyor. (Mearic, 40)

Bunlar, 360 doğu ve 360 batıdır. Güneş, kıyamet kopana kadar senenin her gününde bu doğma ve batma yerlerinin hepsini dolandır; yani her günü ayrı bir yerden doğar ve ayrı bir yerden batar. İşte güneşin devrinin/ dolanmalarının hepsi, Aziz ve Âlim olan Allah'ın takdiriyledir.

Allah her şeye kadirdir. Hiç bir şeyi yaratmaktan aciz değildir. Kullarının ve yarattıklarının her halini bilir. Nitekim kulları bütün ihtiyaçlarını görsünler için güneş için menziller takdir etmiştir. (İnsanların işleri zamana bağlıdır. Zaman da güneşin hareketiyle meydana gelmektedir.)

Bazı âlimler şu bilgiyi veriyorlar:

Güneşin son menziline varıp orada kalması kıyamette olur. Şöyle ki: Kıyamet kopar; güneş bir yerde kalır, fakat nuru gider ve nursuz vaziyete gelir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

"Güneş dürül(üp ışığı söndürül)düğü zaman... " (Tekvir, 1)

Bazı âlimler şöyle dediler: Güneşin duracağı yer arşın altındadır. Nitekim Ebu Zer (r. a.) den rivayet ediliyor. Buyurdu ki: Bir gün güneş battığında Resulüllah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bana,

"Ya, Eba Zer, güneş nereye gitti biliyor musun?" diye sordu.

Ben, "En iyi Allah ve resulü bilir" dedim. Buyurdu ki: "Ey Eba Zer, güneş bir akşam batar, arşın altına gider ve secde etmek için Allah'tan izin ister. Secde etmesi için izin verilir. Arkasından, dünya üzerinde işlenen günah ve kötülükleri gördüğü için bir daha dünya üzerine doğmamak için izin ister. Güneşe, bunun için de izin verilir ve güneş doğmaz. Sonra, "Doğduğun şekilde geri dön" denilir. O zaman güneş, batıdan tekrar doğar."

Allahü Teâla'nın "Güneş de kendine mahsus bir mihver etrafında akıp gidiyor" buyurması işte bu manadadır. Güneş, bu yol üzerinde yani normal yörüngesinde kıyamet gününe kadar doğup batmasına devam eder.

Kıyametin vakti yaklaştığı zaman, fısk u fücur (her türlü günah) açıktan açığa işlenmeye başlar, yeryüzünde Allah'a isyan ve günahlar çoğalır, emr-i bi'l- ma'ruf ve nehy-i ani'l-münker (iyilikleri işlemeye ve kötülüklerden kaçınmaya teşvik) kalkar, şeriatın hükümleri yerine getirilmez olur. Böyle bir zaman geldiğinde, güneş battıktan sonra arşın altında bir gece uzunluğunca secde eder. Onun tekrar doğmasına izin verilmez, Ay da aynı şekilde güneşin bulunduğu yere getirilir. Ay ve güneş aynı yerde gecenin üçte biri geçecek kadar ağlarlar.

Bu zaman içinde ay ve güneş doğmadığı için, dünya karanlık içinde kalacak, ama o gecenin ne kadar uzadığını teheccüd namazına devam edenlerden başka kimse anlayamayacaktır. Teheccüde-gece ibadetlerine devam eden böyle kimseler, yeryüzünde az olmakla beraber her beldede bulunur. Bunlar, insanlar arasında hor görülen, değersiz, zenginlerin itibar etmediği kimselerdir.

Teheccüde kalkan bu zatlar, her gece yaptıkları gibi o gece de ibadet, taat, zikir ve evrad gibi. .. her zaman yapageldikleri ibadetlerini yerine getirecekler. Bekleyecekler, fakat fecir doğmayacak, yani güneşin doğduğu yerde bir aydınlık olmayacak. Bunun üzerine yıldızlara bakacaklar, yıldızların her zamanki gibi yerli yerinde durduğunu görünce, "Fazla bir ibadet etmedik de az zaman geçti, galiba vakti şaşırdık" diye düşünecekler ve biraz daha taat, zikir ve evrad ile meşgul olurlar. Hala fecrin doğmadığını görünce tekrar yıldızlara bakarlar. Bakarlar ki yıldızlar hala yerlerinde duruyor. ..

Bu sefer korkarlar ve bu vaziyetin kıyamet alametleri olduğunu anlarlar. Meseleyi birbirlerine haber verirler. Haberleşip meşicidlerde toplanır ve topluca Allah'a yalvarır ve Allah korkusundan ağlaşırlar.

Böylece üç gece geçtikten sonra Allah (c. c.) güneşe, "Batıya dön, batıdan doğ" diye emreder. Böylece güneş batıdan doğunca anlaşılmiş olur ki kıyamet kesinkes yakındır. Bunun üzerine, ay ve güneş kendilerine mahsus ağlayışlarıyla ağlar, Allah' a yalvarırlar. Yer ve gök ehli de ağlamaya başlar.

Güneş batıdan doğunca, gökten şöyle nida edilir: Haberiniz olsun! Güneş batıdan doğduu!.

İnsanlar bunu duyunca tekrar ağlamaya ve yalvarmaya başlarlar. Bir de göğe bakarlar ki ayın da güneşin de nurları gitmiş, gökte bir tas gibi görünüyor. Ve ikisi bir araya gelmiş. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de buyuruluyor:

"Ay ve güneş bir araya getirildiği zaman ... " (Kiyame, 9)

O gün gelip güneş batıdan doğduktan sonra, artık insanların ağlaması fayda vermez. Ay ve güneş göğün ortasına geldikten sonra, Cebrail Aleyhisselam Allah'ın emriyle kanatlarıyla her ikisini de batı tarafa yönlendirir.

Uzunluğu yetmiş senelik yol olan Tevbe Kapısı da o yönde yani batıdadır. Ay ve güneş Tevbe Kapısı'ndan battıktan sonra artık tevbe ve pişmanlık kapısı kapatılmıştır. ..

Bundan sonra ay ve güneş eskiden olduğu gibi -kıyamete kadar- doğudan doğmaya devam eder. Şu kadar var ki, bundan sonra fazla sürmez kısa bir müddet sonra kıyamet kopar. ..

Hatta kıyamet o kadar yaklaşmıştır ki, bazı alimlerin söylediği göre o sırada bir at yavrulasa, onun yavrusu binilecek vaziyete gelmeden kıyamet kopacaktır.

وَالْقَمَرَ قَدَرْنَا مِنْ أَنْزَلِ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ٣٩

39) Aya da menziller takdir ettik. Nihayet (son menziline) döner, eski hurma salkımı gibi eğri olur.

İbn-i Kesir, imam Nafi ve Basra alimleri, -37. ayetteki "Gece" manasına gelen "El-leyl" kelimesi gibi- bu ayetteki "Kamer" kelimesini de "Ve'l-kameru" şeklinde ötre okumuşlardır. Diğer alimler ise mef'ul olarak üstün okumuşlardır.

Ay, menzilin sonuna vardığı zaman incelik ve eskimiş hurma salkımı çöpü gibi olur.

Ayetteki "Urcun" kelimesi, üzeri budaklı hurma salkımı çöpü demektir. Ayetteki, "Kamer-ay" son menziline vardığında ince ve küçük olmakta, kurumuş ve zamanla eğrilmiş olan hurma salkımı çöpüne benzetiliyor.

Ayette geçen "El-kadım" kelimesi "Eski" demektir.

40) Ne güneşin aya yetişmesi yaraşır ne de gece gündüzü geçer. Her biri bir felekte yüzerler.

Gece bitmeden, bitmek üzereyken gündüz başlar. Gündüz varken de gece başlamaz. Biri asla diğzerinin yerine geçmez. Ve gece ile gündüz devamlı olarak, (Allah'ın tayin ettiğı) bir ölçüye bağılı olarak birbirini takip edip dururlar.

Bir gece ikinci bir geceyle birleşmez. İki gecenin arasında mutlaka bir gündüz bulunur. Gece de gündüz de hiç biri vaktinden önce gelmediğı gibi, biri diğzerinin yerini de almaz. Ay ile güneş, ancak kıyamete yakın aynı felekte/ yörüngede bir araya gelirler ki, o zaman da kıyamet kopar.

* * *

"Ne güneşin aya yetişmesi yaraşır ... " ifadesi, ikisi bir felekte bulunmaz, demektir. Yani, aralarında bir gündüz bulunmaksızın, iki gece birleşmez, Gündüz, her zaman iki geceyi birbirinden ayırır.. Ay ile güneşe, başka bir tabirle gece ile gündüze ait ayrı ayrı büyük mihverler/yörüngeler vardır. Her biri o mihver etrafında/üzerinde, balıkların denizde yüzdüğü gibi dolaşır durur.

Güneş, dünyadan yüz yetmiş misli daha büyüktür. (Önce böyle idi.) Ay ise (parlaklıkta) dünyanın yetmiş mislidir.

İlk yaratılışta ay ile güneşin renkleri yani parlaklıkları aynıydı. İkisinin ışığı da dünyaya vurduğı için, o zaman gece ile gündüz farkı yoktu. Allah 'ın (c. c.) emriyle Cebrail Aleyhisselam gelip ayın yüzünü meshetti ve ayın eski parlaklığı gitti.

Deniliyor ki, üzerindeki çukurluklardan dolayı ayın üzerinde görülen siyahlıklar, Cebrail Aleyhisselam'ın kanatlarının eseridir.

Bu şekilde ayın parlaklığı noksanlaşp güneşin parlaklığı arttı. Böylece gece ve gündüz meydana geldi. Bunu beyan hususunda Kur'an-ı Kerim'de buyuruluyor ki: "Biz, gece ile gündüzü (kudretimize) iki alamet yaptık. Sonra gece alametini (ayın ışığını) silip (giderip) rabbinizden (geçim için) bir

lütuf aramanız ve yılların sayısını, vakitlerin hesabını bilmeniz için gündüzün alametini (güneşin ışığını) aydınlık yaptık. Biz her şeyi yerli yerince beyan ettik. (isra, 12)

Ay dünya semasında, güneş ise dördüncü kat semada yaratılmıştır. Yukarda da ifade ettiğimiz gibi, ay ve güneşin her biri yörüngelerinde hareket eder ve kıyamet yaklaştığı zaman bir araya gelirler.

وَأَيُّ لَهْمٍ أَنَا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ ٤١

41) Onlara (kudretimizi gösteren) bir alamet de, zürriyetlerini o dolu gemide (Nuh'un gemisi gibi) taşıma mız ...

Medine, Şam kıraat alimleri ve yine kıraat alimlerinden Yakub Hazretleri, ayetteki "Zürriyyetehüm" kelimesini, cemi-çoğul olarak, "Zürriyyatihim" okumuşlardır. Cemi-çoğul okumayanlar, nasb-üstün olarak okumuşlardır.

Zürriyyet kelimesiyle, babalar ve dedeler kastedilmektedir. Bu kelime, evlatlar manasına da kullanılır.

Ayetteki "Meşhun" kelimesi, "Dolu-dolmuş" manasındadır. Gemi ise Nuh Aleyhisselam'ın gemisidir. Onların nesilleri yani dedeleri, Nuh Aleyhisselam ile gemiye binenlerle beraber diler. O zaman onlar –o zamanki- babalarının sulbünde diler.

Başka bir görüşe göre de, "Dolu gemi," bir günde, denizde elsiz ayaksız olduğu halde 20 günlük yol alan zamanımızdaki gemilerdir.

İşte bunların hepsi bizim kudretimize delalet eder demektir.

وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ٤٢

42) Ve kendilerine bunun gibi, binecek şeyler yaratmamızdır.

"Bunu gibi binecek şeyler," daha sonra Nuh Aleyhisselam'ın iiLiLi gemisi şeklinde yapılan diğer gemiler demektir. Veya "Denizlerdeki büyük gemiler gibi, nehirlerde de yüzen küçük gemiler" demektir. Bu manayı, Katade, Dahhak Hazretleri ve diğerleri veriyorlar.

İbni Abbas (r.a.) Hazretleri'nden rivayet ediliyor: "Bunun gibi" manasına gelen "Min mislihi" ile, "Denizdeki gemiler gibi, kara da da -binilen- develer" kastedilmektedir. Yani, "Onlara binsinler için denizde gemiler, karada da deve, at, katır ve eşek gibi hayvanlar yarattık. Onlara hem binerler hem de onlarla yüklerini taşırlar. İşte bunların hepsi bizim güç ve kudretimize delalet eder.

وَإِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ ٤٣

43) Dilersek onları (denizde) boğarız da, o vakit kendilerine, ne bir imdat dileyici vardır, ne de kurtarırlar.

Evet.. Onlara bir yardımcı ve onları boğulmaktan kurtaracak kimse bulunmaz.

İbni Abbas (r.a.) Hazretleri, bu ayetin şu manaya geldiğini söylüyor: Onları benim azabımdan kurtaracak kimse bulunmaz.

إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ٤٤

44) Ancak tarafımızdan bir rahmet ve bir zamana kadar daha yaşatmak için (kurtarılmış) olurlar.

O bir zaman, ecellerinin geleceği zamandır. Onları benim azabımdan kurtaracak kimse olamaz. Ecelleri gelene kadar onlara ancak biz rahmet eder- mühlet veririz; o kadar.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ٤٥

45) Onlara, önünüzdekinden (ahiretten) ve arkanızdakinden (dünya felaketinden) korkun ki, esirgenesiniz, denildiği zaman (yüz çevirdiler).

Kâfirlere, "Önünüzdekinden ve arkanızdakinden korkun ki Allah'ın rahmetine kavuşasınız ve mü'min olasınız" denildiğinde, hemen yüz çevirdiler ve Allah'ın kelamını dinlemediler.

Katade ve Mukatil Hazretleri şu manayı veriyorlar: Bu ayetin manası, "Önünüzdeki geçmiş ümmetlerin başına gelenlerden ve arkanızdaki ahiret azabından korkun" demektir.

Bir manaya göre, "Önünüzdekinden" kasıt dünyadır. Ona yaklaşmayın ve - sevgi ile bağlanmaktan- kaçın demektir.

Diğer bir mana: Geçmişte işlemiş olduğunuz günahlardan ve gelecekte günah işlemekten sakının demektir.

Başka bir mana: "Önünüzdekinden ve arkanızdakinden sakının" demek, "Zahiri ve batını- görünen ve görünmeyen günahlardan sakının" demektir.

Başka bir mana: "Önünüzdeki" ile kasıt, gökten inen belalar, "arkanızdaki" ile kasıt ise yerden çıkan belalardır.

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ٤٦

46) Onlara rablerinin ayetlerinden bir ayet gelmeyegörsün, mutlaka ondan yüz çevirmişlerdir.

Muhammed Aleyhisselam'ın peygamberliğini de aynı şekilde inkar etmişlerdir.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْطَعِمُ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطَعَمَهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ٤٧

47) Onlara, "Allah'ın size verdiği rızıklardan hayra sarfedin" denildiği zaman, küfredenler imana gelenlere "Dilemiş olsa, Allah'ın doyuracağı kimseyi biz mi doyuracağız? Siz ancak açık bir şaşkınlık içindesiniz" dediler.

Müslümanlar, Mekke kâfirlerine, "Yiyecek bir şeyi olmayan şu fakirlere yardım edin; mallarınızın iyilerinden verin" demişlerdi. Kâfirler, "Onlara rızık mı vereceğiz? Onları rızıklandırmaya Allah'ın gücü yettiği halde, Allah onları rızıklandırmıyor. Bizim yaptığımız

Allah'ın dilemesine uygun. Allah'ın vermediğine biz de vermeyiz" dediler.

Cimrilerin yapıştığı tez buydu. "Biz, Allah'ın rızıkı haram ettiği kimselere bir şey vermeyiz" diyorlardı.

Fakat bu batıl ve yanlış bir sözdü. Çünkü Allah insanları imtihan etmek için, bazısını fakir bazısını zengin etmiştir. Fakirlere dünyadan az bir şey

verilmesi veya bir şey verilmemesi, -haşa- Allah'a ait bir cimrilikten olmadığı gibi, zenginlere, mallarından sadaka vermelerini istemesi de Allah'ın o mala ihtiyacı olduğu için değildir. Bundaki hikmet, zenginleri, vermesi farz olan malı/zekâtı vermelerini emrederek, onları bu şekilde fakirlerle imtihan etmektir. Hiçbir kulun, Allah'ın bu hükmüne itirazı olamaz.

Kâfirlerse, mü'minlere şöyle diyorlardı: "Siz, Muhammed'e uymakla ve bizim gibi yapmamakla hata ediyorsunuz. "

Ayetteki, "Siz apaçık bir sapıklık içindesiniz" cümlesi, Allah'ın kâfirlere bir hitabıdır. Hz. Allah, kâfirlere şöyle demiş oluyor:

Ey kâfirler, siz ancak apaçık bir sapıklık içindesiniz. Bir günlük yiyeceği olmayan fakirlere sadaka vermeyeceğinizi söylüyorsunuz. Buna bir de delil getiriyorsunuz. Bilmiyor musunuz ki, o fakirler, istediklerini görünüşte sizden isteseler de gerçekte sizden değil benden istemektedirler. Çünkü sizin elinizdeki mallar benimdir; siz ise ancak bir kölesiniz. Hâlbuki köle de onun elindeki mallar da efendisininindir.

Müslümanlar, kâfirlere "Allah'a inanmıyorsunuz, fakirlere de bir günlük yiyeceği dahi olmayan düşkünlere de sadaka vermiyorsunuz. Kıyamet gününde sizin haliniz n'olacak? Sizi, ahiret sıkıntılarından ve cehennem azabından hangi sözünüz kurtaracak?" diyorlardı. Buna karşı kâfirlerin de kendilerine göre cevapları vardı Bundan sonraki ayet, kâfirlerin bu cevaplarını haber veriyor.

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ٤٨

48) Bir de, "Eğer doğru söyleyenlerden iseniz, bu vaat ne zaman?" diyorlar.

Kafirler, ahiret sıkıntılarından ve cehennem azabından bahseden mü'minlere, böyle diyorlardı. Hz. Allah (c.c.) müminler namına onlara şöyle cevap veriyor:

مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهَمَّ يَخِصِّمُونَ ٤٩

49) Onların beklediği sadece bir naradır. (Birinci sur) Onlar çekişip dururlarken kendilerini yakalayiverir.

İbni Abbas (r.a.) Hazretleri buyuruyor ki: Ayetteki, "Nara" ile kastedilen, Birinci Sur'dur. Yani, onlar birbirleriyle alış-veriş benzeri dünya işleriyle uğraşırken, sokak ve mescidlerde konuşurlarken, aniden birinci sura üfleniverir ve kıyamet kopar.

* * *

Diğer kıraat âlimlerinin, bildiğimiz şekilde okumalarına karşılık, yine kıraat âlimlerinden Hamza Hazretleri, ayetteki son kelimenin Hı harfini sakın, Sad harfini de şeddesiz şekilde, yani "Yahsımun" şeklinde okumuştur. Bu takdirde, ayetin manası, "Bir kısmı bir kısmına düşmanca hücum edip galip gelirken... " şeklinde olur.

Peygamberimiz'den (Sallallahü Aleyhi ve Selem) rivayet ediliyor:

kıyametten önce, iki kişi alış-veriş yapmak için mallarını açar da geri toplamadan kıyamet kopar ve aniden ölürlür. Veya bir kişi lokmayı ağzına kaldırır da yiyemeden kıyamet kopar. Kişi koşarken bir ayağını kaldırır da diğer ayağını kaldırmadan kıyamet kopar. Kişi terazisini kaldırır da indirmeden kıyamet kopar."

فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ٥٠

50) O zaman bir vasiyyet bile yapamazlar; ailelerine de dönemezler.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ ٥١

51) Sur'a (ikinci defa) üfürülür. Bir de bakarsın ki kabirlerinden kalkmışlar. Rablerine akın ediyorlar.

Ayetteki "Ecdas" kelimesi "Cedes"in çoğulu olup "Kabirler" demektir.

"Yahrucun-çıkarlar" manasına gelen ve ayetin son kelimesi olan "Yensilun" ise, "Nesil" kelimesinden gelmedir. Nitekim "Şu çocuk falanın neslidir" demek, "Onun sulbünden çıkmıştır" demektir.

* * *

Burada zikredilen sur, ikinci surdur. İki sur arasında 40 yıl geçeceği rivayet edilmektedir. İkinci surla beraber insanlar dirileceklerdir. Sura üfürülünce, insanlar dirilip kabirlerinden çıkacaklar..

Müfessirler, sura kaç kere üfürüleceği hakkında ihtilaf ediyorlar. Bazıları üç kere üfürüleceğini söylemektedirler.

Şöyle ki:

- a) Korku veren üfleme. Bu surda insanlar korkuya kapılacaklardır.
- b) Öldüren üfleme. Bu surda kıyamet kopacak ve her şey ölecektir.
- c) Dirilten üfleme. Bu surla bütün mahlûkat yeniden dirilecektir.

Bazılarına göre ise sura iki defa üflenecektir: Birincide kıyamet kopup her şey ölecek, ikincide ise tekrar dirilme gerçekleşecektir. Sura iki defa üfürülecektir diyenlerin delili, Ebu Hüreyre (r.a.) Hazretleri'nin, Peygamberimiz'den rivayet ettiği şu hadis-i şeriftir: "İki sur arasında 40 vardır."

Hadis şarihleri, (açıklayanlar) "Bu hadisteki 40'ın, sene mi ay mı olduğunun bilinmediğini" söylemektedirler.

Sura üç defa üfürüleceğini söyleyenler ise şu iki ayet-i kerimeyi delil getiriyorlar:

- a) "O (kıyamet) gününde sura üfürülür. Hemen göklerde ve yerde kim varsa müthiş bir korkuya kapılmıştır." (Neml, 87)
- b) "Sura ilk defa üfürülecek, Allah'ın diledikleri hariç olmak üzere göklerde ve yerde kim varsa hepsi düşüp ölecektir. (Allah'ın diledikleri; dört büyük melek ile huriler ve sairedir) Sonra tekrar sura üfürülecek ve hemen (bütün insanlar) kabirlerinden kalkıp bakınmaya başlayacaklardır. (Zümer, 68)

Bu konuda doğru olan, önceki görüştür. Çünkü korkuya ve insanların düşüp ölmesine sebep olan sur, ayrı ayrı değil aynıdır. Böyle olduğunun delili, Ebu Said-i Hudri (r. a.) yoluyla gelen şu hadisi şeriftir:

Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) buyurdular ki: Ben nasıl nimetleyim; nasıl rahat olayım ki, Sur sahibi (İsrafil aleyhisselam) Sur'u

ağızına almış, kulağını dikmiş ve başını kaldırmış, kendisine verilecek emri bekliyor.

Ashab,

- Ya Rasulallah, bize Sur'un nasıl olduğunu anlatır mısınız? Dedi.

Peygamberimiz anlatmaya başladı: "Sur' a üfürüldüğü zaman, onun şiddetinden yeryüzü sallanır ve atılmış yün gibi olur. Hava hareket eder. Denizler kaynar ve hepsi birbirine karışıp tek bir deniz olur. Bundan sonra sular bir yerde toplanır ve topraktan dışarı çıkar ve sonunda yeryüzünde hiç su kalmaz. Çocuğunu emziren kadın çocuğunu kucağından düşürür Hamile kadınlar bu günün dehşetinden düşük yaparlar. Yine o günün dehşetinden, insanlar sarhoş gibi olurlar; çocuklar yaşlanır. Sadece Arşı taşıyan melekler, Cebral, Mikail, İsrail ve Azrail Aleyhisselam ölmez, kalan her şey ölür. Bundan sonra Allah (c.c.) Azrail Aleyhisselam'a, onların da ruhlarını almasını emreder. O da onların ruhlarını da alır."

Başka bir rivayete göre ise şöyle olacaktır:

Allah, (c.c.) "Arşı taşıyan melekler ölsün" diye emreder. Arşı taşımakla vazifeli melekler Allah'ın emriyle ölürler ve Arş boşlukta asılı kalır.

Sonra Allah'tan tekrar bir hitap gelir: "Cebrail, Mikail, İsrail ve Azrail ölsünler."

Allah'ın emri üzere onlar da ölürler. Sadece yer ve gökler kalır; Artık Allah'dan başka hiç bir şey kalmaz. Kur'an-ı Kerim'deki şu ayet bu manayı ifade etmektedir: "Yüzyüzünde olar her canlı fanidir. Yalnız azamet ve ikram sahibi rabbinin zatı bakidir." (Rahman, 26-27)

Bundan sonra Allahü Teala şöyle üç kere hitapta bulunur: "Bu gün mülk kimindir?." Hz. Allah'ın kendisinden başka hiç bir canlı bulunmadığı için, hiç bir cevap gelmez. Allah (c.c.) yine kendisi cevap verir: "Bir olan ve her şeye gücü yeten Allah'ındır." (Mü'min 16)

Hz. Allah devamla şöyle buyurur: Ben hükümdarlar hükümdarıyım!

Nerede o hükümdarlar!

Nerede zorbalar ve inkârcılar!

Nerede benim verdiğim rızkı yeyipte benden başkasına tapanlar!...

Dünya, bundan sonra 40 sene boş olarak kalır. Allah, sonra mahlûkatı diriltmeyi murat eder ve Arş'ın altında, suyu insan menisi gibi olan "Hayat Denizi" denilen bir deniz yaratır. Bu denizden, yeryüzüne 40 gün yağmur yağar. Bundan sonra, bütün cesetler ilkbaharda sebzelerin canlandığı gibi canlanır.

* * *

Peygamberimiz buyuruyorlar ki, "Mahlûkatın bütün organları, öldükten sonra çürüyüp toz-toprak olur. Sadece üç kemik çürümez ve cesetler bu üç kemikten tekrar meydana gelir."

* * *

Rivayet ediliyor ki, Allah'ü Teâla, Sur'daki ilk deliğe meleklerin ruhlarını koyar, ikinci deliğe peygamberlerin, üçüncü deliğe evliya ve salihlerin, dördüncü deliğe sıradan mü'minlerin ve şehidlerin, beşinci deliğe cinlerin, altıncı deliğe şeytanların, yedinci deliğe ise kâfirlerin ve hayvanların ruhlarını koyar.

Diğer bir rivayete göre ise her ruh ayrı bir deliktedir.

* * *

Sur'un nasıl olduğu sorulduğunda, Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) şöyle cevap verdi:

"Sur, uzunluğu yedi bin senelik yol olan bir boynuzdur. İçinde yedi delik vardır. Bir delikten diğer deliğe bin senede varılır."

Hız. Allah'ın (c.c.) emriyle İsrail Aleyhisselam'ın Sur'a üfürmesiyle beraber, bütün ruhlar Surdan çıkıp kendi cesetlerine girerler.

Sur'dan, müminlerin ruhları kandil/lamba ışığı gibi, kâfir ve münafıkların ruhları ise irin gibi çıkarlar.

Hız. Allah buyurur ki: İzzet ve celalim hakkı için, ben âlemlerin rabbi olan Allah'ım. Her ruhu kesin olarak tekrar dünyadaki kalıbına sokarım.

Aynen öyle olur ve her ruh kendi cesedini bulur. Hiç bir ruh kendi cesedinden başka bir cesede girmez. Sonra bütün mahlûkatın cesetleri

Allah'ın izniyle eksiksiz ve diri olarak topraktan dışarı çıkar. Toprak hepsini bir nevi içinden dışarı atmış olur.

Mahlûkatın hepsi topraktan çıkarıldıktan sonra, Allah dünyayı doğusundan, batısından yani her tarafından ateşle çevirir. Meleklerin sevk ettiği bu ateş yaklaştırılarak, bütün mahlûkat mahşer yerine toplanır. Yani hepsi Allah'ın huzuruna çıkarılmış olur. İşte bu vaziyet,

"Bir de bakarsın ki, kabirlerinden kalkmışlar. Rablerine akın ediyorlar" mealindeki ayette verilen haberin gerçekleşmesidir.

Cesetler Allah'ın izniyle eski hallerini alınca, Allah (c. c.) bütün mahlûkattan önce İsrafil Aleyhisselam'ı yaratıp, ona, her şeyin dirilmesi için Sur' a üfürmesini emreder. İsrafil Aleyhisselam, Sur' a üfürür ve cesetlere ruh verilip bütün cesetler dirilir. Herkes dirilince, Hz İsrafil şöyle nida eder:

"Ey çürüyen kemikler!

Ey eskiyen deriler!

Hesap vermek için kalkın!"

Bundan sonraki ayette, insanların ne yapacakları haber veriliyor:

قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ٥٢

52) Eyvah başımıza gelenlere! Kim aldırıldı bizi kabirlerimizden? İşte Allah'ın va'd buyurduğu buymuş. O Peygamberler doğru söylemiş derler.

Herkes, uykudan yeni uyanan kimse gibi kafasını kaldırır. Bir de bakarlar ki, kıyamet kopmuş... Bunu anlar anlamaz, "Eyvah bize!.." derler.

Ayet işte o hali beyan buyuruyor.

İbni-i Ka'b, ibn-i Abbas ve Katade (r. anhüm) buyuruyorlar ki: Allah, (c. c.) kabirlerinde azap görenlerden, iki Sur arasında azabı kaldırır. Azaptan kurtulanlar, kabirlerinde uykuya dalarlar. İkinci Sur'dan sonra insanlar tekrar diriltilince, kabirlerinde uykuya dalmış olanlar uyanır ve kıyametin koptuğunu ve başlarına gelecek olanı anlarlar. İşte bunu anlar anlamaz "Eyvah!.." diyeceklerdir.

Bazı Allah dostlarıysa, şöyle diyorlar: Kâfirler, cehennemın çeşit çeşit ve şiddetli azabını görünce daha önceki kabir azabı bu azaplara göre onlara uyku gibi rahat gelecek. Onun için, cehennem azabını görür görmez, "Bizi kabirlerimizden kim uyandırdı? .. " diyecekler. Kâfirler, artık faydası olmayacak olsa da, doğruları hem kabul hem de itiraf edeceklerdir.

O durumda ne yapacaklarını ayet şöyle haber veriyor: "Allah'ın va'd buyurduğu buymuş. O peygamberler doğru söylemiş derler"

Diğer bir görüşe göre, bu son cümleyi kâfirlere karşı melekler söyleyecekler; yani şöyle diyecekler: "Allah'ın va'd buyurduğu işte budur. O peygamberler doğru söylemişlerdi."

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ٥٣

53) Sadece bir naradan başkası değil.. Bakarsın hepsi huzurumuza gelmişlerdir.

Mahlûkatın ölümü İsrâfil Aleyhisselam'ın bir narasıyla yani Sur'a üfürmesiyle olduğu gibi, dirilip kabirden kalkış da yine onun bir narasıyla olacaktır. Evet... Başka bir şeyle değil, İsrâfil Aleyhisselam'ın bir narasıyla kabirlerinden kalkar sonra hesap vermek üzere Allah huzurunda toplanırlar.

"Kâfirlerin Allah'a bir yakınlığı olmadığı halde, Allah'ü Teâla için 'Huzurumuzda toplanırlar' buyuruyor?" şeklinde bir soru sorulabilir.

Buna şöyle cevap veririz: Burada bahsedilen yakınlık, kâfirlerin iyiliği ve nimetlere erdirilmeleri için değil, aksine Allah huzurunda hesaba çekilmeleri ve azaba atılmaları için toplanmalarıdır.

Artık Allah ile kulları arasında bütün perdeler kaldırılmıştır. Allah (c.c.) azametiyle, kullarından dünyada yaptıkları iyi-kötü her şeyin hesabını soracaktır.

فَالْيَوْمَ لَا تُظَلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ٥٤

54) Artık bugün kimseye zerre kadar haksızlık edilmez. Sadece yaptıklarınızın cezasını çekersiniz.

Allah, insanoğlunu yaratıp akıl ve fikir verdi. Ona hayır ve Şer (iyilik ve kötölük) yollarını gösterdi; hayrın mükâfatının, Őerrin de cezasının nasıl olduğunu bildirdi. Allah (c.c.) kullarına asla zulmetmez.

"Kim zerre kadar hayır işlediyse onu (n karşılığını) görecek, kim de zerre kadar Şer (kötölük) işlediyse onu (n karşılığını) görecektir." (Zilzal, 7-8)

* * *

Ayette "yevm" kelimesi geçmektedir. Güneşin doğuşuyla batışı arasında geçen zamanın adı olan ve "gün" manasına gelen ayetteki "yevm" kelimesi hakkında âlimler çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. İbni Hamme el-İsfehâni, El-Vücuħ ve'n-Nezair isimli eserinde şöyle diyor: "Yevm" kelimesi Kur'an'da dört manaya gelmektedir.

1- Allah'ın yeri ve gökleri yarattığı 6 günden biri.

Yer ve göklerin 6 günde yaratıldığı birçok ayette beyan buyruluyor: A'raf 54, Yunus 3, Hud 7, Furkan 59, Secde 4, Hadid 4.

2- Ahiret günlerinden bir gün.

Allah, (c. c.) bu hususta buyuruyor ki: "Ona, melekler ve ruh 50 bin sene tutarında bir günde çıkarlar." (Mearic, 4)

Bu bir günlük mesafe, Cebrail Aleyhisselam'ın, makamından yeryüzüne inip tekrar çıkış mesafesidir ki, ayette de ifade buyurulduğu gibi tek bir gündür ..

3- Kıyamet günü.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de "gün" kelimesiyle şöyle buyruluyor:

"O gün onların ağızları üzerine mühür basarız." (Yasin, 65)

4- Vakit manasına.

Buyruluyor ki: "Her biri mahsul verdiği vakit mahsulünden yeyin. Hasad günü (vakti) de sadakasını verin." (En'am, 141)

Hülasatü't- Tefsir' de şöyle deniliyor:

“Yevm”, (gün) kelimesi, ister gece ister gündüz olsun, “vakit” demektir. Ayette geçen “Yevm” kelimesi de “gün” değil, “vakit” manasınadır. Tekvir suresinin ilk ayetinde, “Güneş dürüldüğü (ve nuru söndürüldüğü) vakit” buyurulmaktadır. Yani o zaman zaten güneşin ışığı söndürülmüş olacağından, gece ve gündüz, dolayısıyla bildiğimiz manada gün olmayacaktır.

Behlül Dana Hazretleri'nin Cevabı

Bir adam, Behlül Dana HZ.ne sormuş: ..

- Nereden geliyorsun ey Behlül?
- Cehennemden.
- Cehenneme niçin gitmiştin?
- Ateş almaya gitmiştim ama orada ateş bulamadım.
- O ne demek ya Behlül?
- Orada gerçekten ateş yok. Çünkü cehenneme girenler ateşlerini de beraberlerinde götürüyorlar.

Evet... Cehennemlikler, dünyadayken cehennem ehlinin yaptığını yapıyor ve cehenneme onunla beraber giriyorlar.

Şairin söylediği buna aynen uyuyor:

Ateşi kendi elimle aldım

Ve onu ciğerime koydum.

Kime şikâyet edeyim efendim!

Kalbimi kendi elimle yaktım.

İşte bunlar, "Sadece yaptıklarımızın cezasını çekersiniz" ayetinin manasını ifade etmektedir.

***

Kabirlerden Kalkış

Sözün başına, konumuz olan tekrar dirilmeye dönelim.

Mahlûkat kabirlerinden kalktıktan sonra bekleşmeye başlar. Kabirlerinin başında, ayak yalın, baş açık, çıplak, aç, susuz olarak bin sene beklerler. İmanlı olarak ölenlere bu müddet bir saat gibi gelir.

Hazreti Aişe Validemiz (r. anha) Peygamberimiz'e sordu: "Ya Rasulallah! Kadınlar erkeklerle bu vaziyette karışık mı haşrolacaklar?"

Peygamberimiz, "Evet" buyurdu.

Bunun üzerine Hz. Aişe Validemiz, "Vay başıma gelene! Eyvah başıma gelene' Eyvah bu rezilliğe!" diye şiddetli bir şekilde ağlamaya başladı.

Bunun üzerine Peygamberimiz, şöyle buyurdu:

"Ağlama ya Aişe. Allah'ın, "O gün onlardan herkesin başından aşan işi (derdi) vardır' (Abese, 80) kelamını duymadın mı? O günün dehşetinden, hiç bir kimse yanı başındakine bakamaz."

* * *

Mahşer

Sonra mahlûkat mahşer yerine sevk edilir. Mahşer yerine bazıları yürüyerek, bazıları yüzüstü sürüne sürüne, bazıları emekleyerek giderler. İmanlı olup salih amel işlemiş olanlara, amelleri binek olur yaya gitmezler.

Mahlûkat mahşer yerinde toplandığında, güneş kafalarının üzerine bir mil yaklaştırılır. Her taraf terle dolar. Sırtlarında günahlarının ağırlığı üstlerinde güneşin sıcaklığı. ..

Bazıları diz kapaklarına kadar, bazıları bellerine kadar, bazıları boyunlarına kadar tere batarlar. Bazıları ise ter içinde boğulurlar. Öyle ki, ter 70 zira kadar toprağın içine işlemiştir. (70 zira 53 ila 63 metre arasındadır)

O gün, Arş'ın gölgesinden başka gölge yoktur. Diğer insanlar tere batmış şekilde sıkıntı içindeyken, şu 7 kısım kimse Arş'ın gölgesi altında olacaklardır:

- 1) Adaletli hükümdar,
- 2) Gençliğini Allah'a ibadetle geçirenler,
- 3) Mescidlere (camilere) bağlı olanlar. Namazlarını cemaatle kılanlar,

4) Birbirlerini Allan için sevenler,

5) İyilikleri, Allah'ın haklarını yani ibadetlerini koruyan, aksatmadan devam edenler,

6) Kendisini güzel bir kadın çağırıldığı halde, Allah'tan korkup onunla zina etmeyenler,

7) Allah korkusuyla sabah akşam ağlayan, gözlerinden yaş dökenler.

Bu yedi sınıf kimse Arş'ın gölgesinde gölgelenip rahat ederlerken, diğerleri güneşin sıcaklığı altında bin sene beklerler.

Bu bekleme bittikten sonra, insanlar oradan alınıp bir karanlık içine sokulurlar. Mü'minler bu karanlıktan bir saatte çıkarken, kafir ve münafıklar orada bin sene kalırlar.

Sonra herkes hesapları görülmek üzere hesap yerine götürülür. Hesap yerinde 10 durak yani hesap yeri vardır. Ayrı ayrı konulardan hesaba çekilecekleri durakların, hesap yerlerinin her birinde bin sene kalırlar.

Birinci durakta namazdan,

İkinci durakta nefesine uyup uymadığından,

Üçüncü durakta anne baba hakkından,

Dördüncü durakta evlat hakkından,

Beşinci durakta hizmetçilerine iyi davranıp davranmadığından,

Altıncı durakta komşu ve akraba hakkından,

Yedinci durakta uzaktaki akrabalarını ziyaret edip etmediğinden,

Sekizinci durakta kin ve düşmanlıktan,

Dokuzuncu durakta, insanlara iyilikleri yapıp kötülükleri terk etmeyi tavsiye edip etmediğinden,

Onuncu durakta gıybet, laf taşıma ve iftiradan hesaba çekilirler.

Dünyadayken, burada sayılan kötülükleri yapmayıp iyilikleri yapmış olanlar, hesaplarını çabuk verip bu 10 duraktan bir saat içinde geçerler. Aksine,

dünyadayken iyilik işlemeyip kötülük işlemiş olanlar, bu 10 durağın her birinde bin sene bekletilirler.

Amel Defterlerinin Verilişi:

Buradaki sorgular bittikten sonra, insanlar amel defterlerinin açılacağı yere getirilirler. Amel defterlerinin verilmesinde de bin sene beklerler. Kimisinin amel defteri sağından ve beyaz olarak verilir; kimisinin ki solundan ve siyah olarak, kimisinin ki ise arkasından verilir.

Amel defterlerinin verilmesinden sonra, Allah tarafından şu hitap gelir:

"Oku kitabını! Hesaba çekici olarak bugün nefsin sana yeter." (İsra, 14)

Amel defterlerini alanlar, bakarlar ki, dünyada yaptıkları hayır şer ne varsa hepsinin bu defterde yazılı. Bunu görünce, "Eyvah! Bu defter, küçük büyük hiç bir şey bırakmayıp hepsini kaydetmiş"

Mizan

Amel defterleri verildikten sonra, insanlar amelleri tartılmak üzere Mizan'a sevk edilirler.

Mizan, terazi demektir; Arş'ın önündedir. İnsanların amellerinin tartılacağı yer mizan'dır. Cennetin kapıcısı ve vazifelisi olan Rıdvan isimdeki melek, yanında vazifeli diğer melekler, cennet elbiseleri ve burak olduğu halde Mizan'ın sağ kefesinin başında durur. Sol kefesinin başında da beraberlerinde bukağı ve zincirlerle zebaniler durmaktadır.

İnsanlar da günah ve sevaplarını yüklenmiş vaziyette Mizan'ın yanı başında dururlar. Orada bin sene beklerler. Her bir kişinin ameli tartılırken şu ilan yapılır:

Ey insanlar Mizan'a bakın! Şu anda falan oğlu falanın ameli tartılıyor!

Böylece, kimin sevap veya günahının ağır geldiğini bütün mahşer halkı görür.

* * *

Peygamberimiz'den şöyle rivayet ediliyor: Ümmetinden bir kişi Mizan'a getirilir. Günah ve sicilleri yüzde doksan dokuzu bulmuştur. Her bir sicili gözün gördüğü yer kadar uzundur. Allah'ü Teala,

“Ey kulum! Bu suçları inkar ediyor musun? Melekler yanlış mı yazmışlar yoksa?” der.

O kul der ki,

“Hayır ya rabbi; inkar edemem. Ben dünyadayken bu yazılan kötü fiillerin hepsini işledim.”

Bunun üzerine Allah’ü Teala,

“Ey kulum! Ben bugün sana asla zulmetmeyeceğim” buyurur. Ve üzerinde “Eşhedü en la ilahe ilahe illellah” yazılı parmak kadar bir kağıt çıkarır ve buyurur ki,

“Ey kulum! Sen kabrin kenarına gelene kadar bu kelimedenden ayrılmadın. Ben de seni bu kelimedenden ayırmayacağım. Ben bu gün kimseye zulmetmem.”

Ve o kişinin günahları Mizan'ın bir kefesine, o kağıt da diğer kefesine konur. O kağıt, bütün günahlarından ağır gelir. Zira, Allah'ın ve Habibinin ismi her şeyden büyüktür. Onlardan daha büyük bir şey olamaz.

* * *

Aişe Validemiz, (r. anha) Peygamberimiz'e sordu: "Ya Resulallah, insanlar kıyamet günü yakınlarını hatırlayacaklar mı?" Peygamberimiz buyurdu ki:

"Evet, hatırlayacaklar; ancak üç yerde insan kendisindisinden başka kimseyi hatırlayamaz.

1- Amel defterleri okunduğu sırada,

2- Amellerin tartıldığı sırada,

3- Sıratın başında.

Sırat

Amel defterleri okunup, ameller tartıldıktan sonra, melekler insanları sırat başına getirirler. Sırat, cehennem üzerinde kıldan ince, kılıçtan keskin olan uzun bir köprüdür. Sırat köprüsünün altında olan cehennemin ateşi, sıratın

üstüne kadar yükselir. Zebaniler, geçmek istemeyen günahkârları sırat üzerine atarlar.

Sıratın uzunluğu bin sene yukarı, bin sene aşağı, bin sene de düz olmak üzere üç bin senelik yoldur. Sırat üzerinde 7 durak (sorgu yeri) vardır. Her durakta ayrı bir şeyden hesap sorulur.

İnsanlar birinci durakta imandan,

İkinci durakta namazdan,

Üçüncü durakta zekâttan,

Dördüncü durakta oruçtan,

Beşinci durakta zulümden hesaba çekilirler.

Bu meselelerden her hangi birinde kusurlu görülenler, o durakta bin sene bekletilirler. Kusuru olmayanlarsa, her sorgu mahallinden bir saatte geçerler.

Kıyamet günü gerçi sadece bir gündür, ama bahsedilen sorgu yerlerinde kalınması hesap edilince görülür ki, o bir günün uzunluğu bin senedir. Çünkü elli tane sorgu yeri vardır ve her sorgu yerinde bin sene kalınacaktır.

Sıratın ilk geçecek olan Muhammed Aleyhisselam'dır. Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sıratın başında durur, "Allahım, ümmetime selamet ver" diyerek müslümanları sıratın başından geçirir.

Melekler, sancaklarla gelirler.

Muhammed Aleyhisselam'a Livaü'l-Hamd sancağı verilir. Livaü'l Hamd'in uzunluğu bin senelik yoldur. Üzerinde üç satır bulunmaktadır. Birinci satırda "Bismillahirrahmanirrahim", ikinci satırda "El hamdü lillahi rabbil âlemin", üçüncü satırda "La ilahe illallah Muhammedün resulullah" yazılıdır.

Peygamberimiz, (a.s.) bu sancağın altında durur. Bütün peygamberler, âlimler, salihler, şehidler ve siddıklar gelip Peygamberimiz'in sancağı altında toplanırlar. Nitekim Peygamberimiz bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyuruyorlar: "Âdem de diğer peygamberler de benim sancağımın altında olacaklardır."

Cennete Giriş:

Melekler, beraberlerinde burak, cennet elbiseleri ve cennete ait saltanat tacı olduğu halde sırattan selametle geçen bu topluluğun yanına gelirler.

Bir sancak getirip, "Hayırda önde olanlar, ilkler nerede?" diye nida ederler. Hz. Ebubekir (r.a.) Efendimiz, "Lebbeyk-buyurun" der. Kendisine bu sancak verilir. Muhacirler (Mekke'den Medine'ye hicret edenler) ve siddıklar o sancağın altında toplanıp Hz. Ebubekir' le (r.a.) beraber cennete girerler.

* * *

Başka bir sancak getirilir. "İslam dinine hizmet edenler nerede?" diye nida edilir. Hz. Ömer (r.a.) "Lebbeyk" diye kalkar. Bu sancak ona verilir; adaletle hareket edenlerle, emri bil maruf ve nehyi anil münker (iyilikleri tavsiye ve kötülüklerden sakındırma) vazifesini yapanlar, o sancağın altında toplanıp Hz. Ömer'le (r.a.) beraber cennete girerler.

* * *

Başka bir sancak getirilir. "Malını Allah yolunda harcayanlar nerede?" diye nida edilir. Hz. Osman (r.a.) "Lebbeyk" diyerek kalkar. Bu sancak da ona verilir; malını Allah yolunda harcayanların hepsi o sancağın altında toplanıp Hz. Osman'la (r.a.) beraber cennete girerler.

* * *

Başka bir sancak getirilir. "Allah'ın velileri (dostları) nerede?" diye nida edilir. Hz. Ali (r.a.) "Lebbeyk" diye kalkar. Bu sancak ona verilir; bütün veliler o sancağın altında toplanıp Hz. Ali (r.a.) ile beraber cennete girerler.

Başka bir sancak getirilir. "Dünyadayken zulmen öldürülenler nerede?" diye nida edilir. Hz Hüseyin (r.a.) "Lebbeyk" diye kalkar. Bu sancak ona verilir; dünyadayken zulmen öldürülenlerin hepsi o sancağın altında toplanır.

Hz. Fatıma (r. anha) Validemiz bu topluluğun önüne geçer. Sağ eline Hz. Hüseyin'in kanlı gömleğini, sol eline de Hz. Hasan'ın zehire batırılmış gömleğini alır. "Ya rabbi! Zalimden bizim hakkımızı al" der.

Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) "Ya Fatıma, bu gün düşmanlık günü değil şefaet günüdür" buyurur. Hz. Fatıma (r. Anha) babasının bu

sözü üzerine o halini terk eder. Bundan sonra, zulmen öldürülenler Hz. Hüseyin'le (r.a.) beraber topluca cennete girerler.

* * *

Başka bir sancak getirilir. "Tevbe edip tevbelerini bozmayanlar nerede?" diye nida edilir. Henüz müslüman değilken Hz. Hamza'yı şehid eden Hz. Vahşi "Lebbeyk" diye ayağa kalkar. Bu sancak da ona verilir. Tevbe edip tevbelerini bozmayanlar o sancağın altında toplanıp Hz. Vahşi ile beraber cennete girerler.

* * *

Başka bir sancak getirilir. "Namazlarını huşu ile (Allah korkusuyla) kılanlar nerede?" denilir. ..

Başka bir sancak getirilir; "Allah'ı çok zikredenler nerede?" denilir.

Başka bir sancak getirilir; "Allah korkusu taşıyanlar nerede?" denilir.

Bu şekilde 320 sancak getirilip her birerinin altında bir gurup müslüman toplanıp cennete girerler. Çünkü İslam dininde 320 şer'i hüküm vardır.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır: "Rablerinden korkanlar, takım takım cennete sevk edilirler." (Zümer, 73)

***

Kâfirlerin Cehenneme Sevki:

Bundan sonra sıra kafirlerin cehenneme sevk edilmelerine gelir. "Firavun nerede?" diye nida olunur. Başında ateşten bir taç olduğu halde Firavun getirilir. Zorbalar, büyüklük taslayanlar da onun etrafında toplanırlar. Firavun önlerinde olduğu halde hepsi cehenneme sevk edilirler.

Sonra, "Adem'in oğlu Kabil nerede?" diye nida edilir. Kabil, boynunda ateşten zincirler, ayaklarında ateşten bukağılar olduğu halde getirilir. Bütün hasetler ve katiller onun etrafında toplanırlar. Kabil önlerinde olduğu halde hepsi cehenneme sevk edilir.

***

Sonra "Yahudi reisi Ka'b ibni Eşref nerede?" diye nida edilir. Ka'b ellerinde ateşten kelepçeler olduğu halde getirilir. Hakkı bile bile gizleyenler de onun etrafında toplanırlar. Ka'b onların önünde olduğu halde hepsi cehenneme sevk edilir.

"Ebucehil nerede?" diye nida olunur. Ebucehil getirilir. Peygamberlere inanmayan ve onları tasdik etmeyenler, onun etrafında toplanırlar. Ebucehil önlerinde olduğu halde hepsi cehenneme sevk edilir.

* * *

"Velid ibni Muğıyre nerede?" diyen nida olunur. Velid getirilir. Fakirleri aşağılayanlar onun etrafında toplanırlar. Velid önlerinde olduğu halde hepsi cehenneme sevk edilir.

* * *

"İmriü'l-Kays nerede?" diye nida olunur. Yüzü kapkara olarak oda getirilir. İmansız şairler de onun etrafında toplanırlar. Önlerinde İmriül- Kays olduğu halde hepsi cehenneme sevk edilirler.

* * *

Bütün bunları Allahü Teala Kur'an-ı Kerim'de şöyle haber veriyor:

"O gün bütün insanları önderleriyle çağıracağız." (İsra, 71)

Cennete Girmeden Önce

Cennetlikler belli olduktan sonra, cennete gidecek olan bu insanlar geniş bir sahraya getirilirler. Orada çeşit çeşit meyveleri olan çeşit çeşit ağaçlar, rengârenk çiçekler ve ağaçlar arasında fışkıran soğuk sulu kaynaklar görürler. Etrafı ağaçların gölgesi kaplamıştır.

Cennetlikler bu gölgeliğe gelirler. Kaynakların soğuk sularından içerler. O sulardan içince, içlerinde kin, haset, kibir, kendini beğenme, buğuz ve düşmanlık gibi kötü hasletlerden hiç bir eser kalmaz; bu su sebebiyle hepsi vücutlarından çıkar. İçleri de dışları da gümüş gibi tertemiz olur. Sonra buraklara binip cennetin kapısına gelirler. Kendilerini cennetin vazifeli bekçileri/kapıcıları karşılar. Başlarından cevher, gümüş ve inci saçarlar ve

"Size (Allah'tan) selam olsun! Tertemizsiniz, Haydi ebedi kalmak üzere (buyurun) buraya girin derler." (Zümer, 73)

Böylece cennete girip makamlarına yerleşirler. Sonra, yakut ve inciden kâselerle çeşit çeşit içecekler sunan huriler gelir. Hurilerin ellerinden bu içecekleri içerler. Allah'a şükreder ve bu nimetlerden istifade etmeye devam ederler.

"Bugün kimseye zerre kadar haksızlık edilmez" fermanının manası işte budur.

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغُلٍ فَاكِهُونَ ۝۵

55) Doğrusu cennet ehli o gün güzel bir meşguliyet (nimet ve saadet) içinde zevklenmektedirler.

Bu ayetten anlaşıldığına göre, cehennemlikler azap içindeyken, cennetlikler onlardan uzak olarak çeşitli meşguliyetler içinde olacaklardır. Bu meşguliyetin nasıl olacağı hakkında çeşitli görüşler vardır.

İbni Abbas (r.a.) HZ.nin görüşü şöyledir:

Allah'ın rahmeti içinde, nehirler kenarında ve ağaçların gölgeleri altında, bakirelerle vakit geçirmekle meşguldürler.

İbni Keysan'ın görüşü şöyledir:

Cennetlikler birbirlerini ziyaretle meşgul olacaklardır.

Diğer bir görüşe göre, Allah'ın kendilerine verdiği ziyafetle meşguldürler.

Başka bir görüşe göre, cehennem ehli ateş içindeyken, onlar cehennemlikleri hatırlamaktan uzak, eşleri ve çocuklarıyla meşgul olacaklardır. Cehennemlikleri hatırlayıpta üzülmeyinler ve tam manasıyla cennet nimetlerinin zevkini tatsınlar için, Allah onlara cehennemlikleri unutturacaktır. Çünkü cennet üzüntü, gam-keder yeri değildir.

"Meşguliyet içinde zevklenmektedirler" demek, "Nimetlere dalacaklar, ferah içinde olacaklar" demektir.

İmam Dahhak, "Beğendikleri, razı oldukları nimetler içinde olacaklardır" diyor.

* * *

İbni Kesir ve İbni Ömer Hz. diğer âlimlerden ayrı olarak, ayetteki "Şuğulin" kelimesini, "Şuğlin" şeklinde okumuşlardır. Her iki okuyuş da caizdir.

* * *

İmam İbni Cafer, ayetteki "Fakihun" kelimesini "Fekihun" şeklinde okumuştur. Fakat ikisinin manası da aynıdır. Aynı manaya gelen "Hazir" ve "Hazr" kelimeleri gibi ki, bu kelimelerin ikisi de "Korkan" demektir.

هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلِّ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكِنُونَ ٥٦

56) Kendileri ve zevceleri gölgelerde tahtlara (koltuklara) kurulup yaslanmışlardır.

Cennetlikler, eşleriyle beraber cennet ağaçlarının gölgeleri altında zevk sürecektir. Süslenmiş gelin odasında döşekler üzerinde olacaklardır.

Salebe diyor ki, "Buradaki taht (koltuk), üzeri süslü koltuklardır."

* * *

İmam Hamza ve Kisai Hazretleri, ayetteki "Zılal" kelimesini, Zı harfinin ötresiyle "Zulelin" şeklinde okumuşlardır. Zulel, zulle kelimesinin çoğuludur.

لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدْعُونَ ٥٧

57) Onlar için orada meyve(ler) var. Hem orada ne isterlerse hepsi var.

İbni Abbas (r.a.) Hazretleri'nden şöyle rivayet ediliyor ki:

"Cennetlikler cennette bir şey arzu etseler, onu dilleriyle istemeden, kalblerinden geçer geçmez, o istedikleri hemen önlerin gelir. "

Yani, ne isterler ne arzu ederlerse, kendilerine verilir.

Allah, "Ey kullarım! İsteyin benden istediklerinizi" der. Kullar da isteyeceklerini isterler.

Hz. Allah, "Ey kullarım! Size istediklerinizi verdim; benden razı mısınız?" der.

Cennetlikler derler ki, "Senden kim razı olmaz! Kimseler vermediğini bize verdin. Senden nasıl razı olmayalım."

Allahü Teâla buyurur ki, "Size, daha önce verdiğimden daha fazla bir şey vereceğim."

Cennetlikler, "Ya rabbi, bundan daha fazla ne olabilir?" derler. Allahü Teâla buyurur ki, "Sizden razı oldum. Artık size ebedi olarak gadaplanmayacağım."

* * *'

Enes (r.a.) Hz.den rivayet ediliyor: "Cennette miskten bir vadi vardır. Cuma günleri, nurdan minberler ile süslenir. Peygamberler, alimler, şehidler ve mü'minler, bu minberlerin üzerinde Allah'ı zikreder, tesbih ve hamd ederler.

Allahü Teala, "Ey Kullarım! isteyin benden" buyurur.

Onlar,

"Ya rabbi, senin bizden razı olmanı isteriz" derler.

Hz. Allah (c.c.)

"Sizden razı oldum ve cennetimi size helal ettim" der. Sonra cennetin bekçisi ve kapıcısı Rıdvan ismindeki meleğe,

"Ya Rıdvan, dostlarıma ikramda bulun" buyurur.

Cennetin vazifelileri çeşit çeşit yiyecek ve içecek getirirler. Cennet ehli yerler, içerler, sürur ve sevinçle Allah'a şükrederler.

Cemal-i İlahi

Cennet ehli bu yeme içmeden ayrıldıktan sonra, Allah (c. c.) buyurur ki:

"Ey kullarım isteyin benden, istediğinizi vereyim."

Kullar,

"Senin cemalini isteriz" derler.

Bunun üzerine, Hz. Allah cemalinin görülmesine engel olan perdeleri kaldırır ve cennetlikler Allah'ın izni ile rablerinin cemalini ayın bedir

halindeki vaziyeti gibi görür ve bakarlar. Bu görüş ve bakış, herkesin manevi derecesine göre olur.

İlahi cemali görünce hemen secdeye kapanırlar. Allahü Teala der ki:

"Ey kullarım! Kaldırın kafalarınızı. Şu an secde ve rüku zamanı değil, celal sahibi olan Allah'ın cemalini seyretme zamanıdır."

İşte bu an, Allah'ın onlardan onların da Allah'tan razı oldukları zamandır.

Bunu bize de nasip eyle Allahım ...

سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ ٥٨

58) Çok merhametli olan rabbin katından (onlara) söylenen söz

"Selam"dır.

Yani Hz. Allah onlara bizzat söz olarak selam verir.

Hz. Cabir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) haber vermiştir ki,

"Cennetlikler cennette nimetlere dalmış ve zevk içindeyken, bir ara bir nur parlar. Başlarını kaldırdıklarında, Hz. Allah'ın cemalinin tecelli etmiş olduğunu görürler. Allah (c.c.), "Selamün Aleyküm ey cennet ehli" diye selam verir. Ayetin manası işte budur.

Allah (c.c.) onlara, onlar da Hz. Allah'ın cemaline nazar ederler. Allah'ın cemaline baktıkları sürece, cennet nimetlerinden hiç birine ilgi duymazlar. Çünkü Allah'ın cemalini seyretmenin zevk ve lezzetiyle, cennet nimetlerini unuturlar. Hz. Allah'ın cemali gözlerinden kaybolana kadar bu vaziyette kalırlar. Sonra Allah'ın cemali kaybolursa da nuru ve bereketi, ikinci, üçüncü.. Seyredişe kadar cennetliklerin üzerinde devam eder."

Bu hususta, cennet ehline meleklerin Allah'ın selamını getirecekleri rivayeti de vardır. Nitekim, alimlerimizden Mukatil Hazretleri diyor ki: Melekler, her kapıdan cennetliklerin yanına girerler ve "Ey Cennet ehli, çok merhametli olan rabbinizden size selam... " derler.

* * *

İbni Abbas (r.a.) Hazretleri diyor ki, "Cennetlikler içinde derecesi en aşağı olanın, 70 tane kapıcısı/bekçisi olacak. Melekler, cennetlikleri ziyaret etmek isteyecekler. Bekçiler, ziyaret için gelen meleklerle, "Şimdi ziyaret zamanı değil; gidin. Şu anda mü'minler hurilerle sohbet ediyorlar; onlarla beraberler" diyerek gönderirler. Melekler daha sonra gelirler; mü'minlere Allah'ın selamını bildirir, Allah'ın hediyesini verirler. Ve "Allah sizden razıdır" derler.

İşte bu, yukardaki ayetin başka bir manasıdır. Bundan sonra şöyle bir ilan yapılır:

"Eey cennet ehli!

Bundan sonra size ebedi olarak sıhhat ve selamet var.

Artık ihtiyarlamayacak ve ölmeyeceksiniz.

Bu günden sonra size ne gam, ne keder ve ne hastalık var.

Devamlı olarak hayır ve bereketler içinde olacaksınız.

Yiyecek içeceksiniz, ama küçük ve büyük abdest ihtiyacınız olmayacak.

Sizde balgam, salya, sümük gibi şeyler de olmayacak.

Kirlenmeyeceksiniz. Bit-pire de görmeyeceksiniz.

Bundan sonra sizin nefesleriniz tesbihtir; terleriniz misk ü anber gibi kokacaktır. "

* * *

Cennetliklerin vücutlarında kaş, kirpik ve saçtan başka kıl olmayacak.

Boyları -Adem Aleyhisselam gibi- 60 zira olacaktır.

(Bir zira' 75-90 cm. arasında değişen bir uzunluk ölçüsü olduğuna göre, 60 zira' en az 45 en fazla 54 m. dir.)

Hepsi, İsa Aleyhisselam'ın göğe yükseldiği zamanda olduğu gibi 32 yaşında olacak.

Hepsi Yusuf Aleyhisselam gibi güzel olacak. (Dünyada en güzel insan Yusuf Aleyhisselam'dı) Sesleri Davud Aleyhisselam'ın sesi gibi olacak.

(Gelmiş geçmiş en güzel sesli insan Davud Aleyhisselam'dı)

Ahlakları, Peygamberimiz Muhammed Aleyhisselam'ın ahlakı gibi olacak.

(Dünyada en güzel ahlaka sahip olan, Peygamberimiz'di.)

* * *

Saidi Hudri (r.a.) Hazretleri'nden rivayet ediliyor: Peygamberimiz

(Sallallahu Aleyhi ve Sellem) buyurdu ki, "Cennet ehlinin en küçük odası, tek inciden 72 kubbelidir. Her kubbenin içinde kırmızı yakuttan bir kürsü vardır. Her kürsüde altınlı atlastan ve ak atlastan, 70 tane ipekli yatak vardır. Yatakların her tarafında nefis kumaşlardan yastıklar vardır. Her yatakta huriler vardır. Her hurinin üzerinde 70 kat elbise vardır.

Elbiselerinin dışından, hurilerin vücutları, hatta kemiklerinin içindeki ilikleri görülür. Bu hurilerden birisi, dünyaya bakacak olsa, bu hurinin yüzünün parlaklığından ayın ve güneşin ışığı yok olur. Ağzının ıslaklığından dünyaya bir damla düşecek, olsa, onun tatlılığından denizlerin suları tatlılaşır."

* * *

Başka bir rivayet: Her mü'minin cennette inciden bir çadırı vardır.

Çadırların genişliği 70 mil olup her çadırın etrafında kürsüler vardır. Her kürsüde sadece sahibinden başka kimseye bakmayan huriler vardır.

Cennet içecekleri

Cennette 4 nehir vardır: Bal nehri, süt nehri, şarap nehri, su nehri...

Ağaçlar arasında fışkıran kaynaklar ile, bağ, bahçe, bostanlar ve saraylar içinde akan nehirlerin hepsi bu dört nehirden ayrılır.

Bir rivayete göre, cennette sadece bir nehir olup, suyunda 100 çeşit lezzet vardır.

İnsan suresi 17. ayette zikredilen zencebil, 18. ayette zikredilen selsebil ve Mutaffifin suresi 25. ayette zikredilen rahıyk-ı mahtum denilen içecekler, yukarıda anlatılanlardan ayrıdır.

(Selsebil, içimi gayet rahat güzel bir içecek; zencebil, içine zencefil karıştırılmış bir içecek demektir. Rahıyk-ı mahtum ise, ağızları mühürlü,

neşe verip sarhoşluk vermeyen ve içiminin sonu misk gibi olan cennet şarabıdır.)

Cennetlikler cennete girince ilk önce süt nehrinden içerler. Çünkü süt, insanın dünyada aldığı ilk gıdadır. İkinci olarak bal nehrinden içerler. Çünkü bal, dünyada şifa sebebidir. Ondan sonra su nehrinden içerler. Çünkü hayat dünyada su ile mümkündür. Son olarak da şarap nehrinden içerler. Çünkü şarap, zevk ve rahatlık verir. Cennette zaten zevk, sevinç ve rahatlık yeridir.

Cennet ehli bu nehirlerden içince, kalplerinde gam, keder gibi şeylerden eser kalmaz.

Cennet Çarşıları:

Said ibni Müseyyeb (r.a), Hz. Ebu Hüreyre'den (r.a.) şunları işittiğini

söylüyor: "Ebu Hüreyre bana, 'Ey Said! Allah'tan, ikimizin cennetin çarşısında beraber olmamızı iste" dedi. Ben, 'Ya Eba Hüreyre, cennetin çarşıları mı var?' dedim. 'Evet; cennetlikler her Cuma güzellik çarşılarında dolaşırlar. Arşın altından bir rüzgâr eser ve cennet ehlinin üzerine misk ve anber kokuları yayar. Bu çarşılarda cennet ehline başlarından dökülürcesine çeşitli elbiseler verilir. Cennetlikler bu elbiseleri giyer,, buraklara biner ve bu çarşılardan ayrılırlar. Kendi yerlerine varınca, hanımları, "Yüzünüzün güzelliği daha da artmış" derler. Onlar da hanımlarına, "Siz de daha güzelleşmişsiniz; bizim gibi sizin güzelliğiniz de artmış" derler.

Cennette Seyahat

Melekler, Cuma günleri cennetliklere kanatlı buraklar (binitler) getirirler. Mü'minler bu buraklara binip uçarlar. Yolculukları esnasında, kendisinden nehirler çıkan, kaynaklar fişkırان şekerden bir dağa rastlarlar. Bu dağda çeşit çeşit ve renk renk ağaçlar, ağaçların dallarında güzel nağmelerle öten çeşit çeşit kuşlar vardır. Buraklardan inip buradaki nehir ve kaynaklardan içerler. Önlerine getirilip ikram edilen kuş etlerinden yerler. Sonra buraklara binip oradan ayrılırlar.

Giderlerken, önlerine miskten bir dağ çıkar. Selsebil ve zencebil bu dağın altından çıkmaktadır. Burada, kırmızı yakuttan saraylar, kubbeler ve

kürsüler görürler. Bu dağın altından, mü'minlerin üzerine tatlı bir rüzgâr eser. Sonra, şimşek gibi peş peşe nurlar parlar. Bu nurların içinde, temiz şaraplar/içecekler bulunan kadehler vardır. Bu dolu kadehler mü'minlerin ellerine verilir. Fakat bu kadehleri kimin verdiği bilinmez. Sonra şöyle bir ses gelir:

"Ey dünyadayken Allah'tan korkanlar! Dünyada bunların tadından mahrumdunuz. Şimdi bu temiz şaraptan için; cennet nimetlerinden yeyin."

Cemal-i İlahiyi Seyir

Bunun Allah tarafından olduğunu anlayan mü'minler derler ki "Ey rabbimiz! Dünyadayken, bize cennette cemalini göstereceğini va'detmiştin. Sen sözünden dönmezsın."

Bu sırada, önlerinde, içinde nurlar bulunan bulut gibi bir şey bulunmaktayken, perdeler kaldırılır ve Allah'ın cemalinin nurları bedir halindeki ay gibi apaçık tecelli eder. Mü'minler, anlatılması mümkün olmayan bir şekilde, cihetten münezzehe olarak Allah'ın cemalini görünce, hayran kalıp iltica eder ve öyle bir sayha (haykırış, şiddetli ses) atarlar ki, sesleri taa arşa ulaşır.

Sonra, önce kendilerine sunulan temiz şaraptan içerler. İçince akılları başlarına gelir; ayılırlar. Tekrar cennet nimetlerine dalar ve güzel rızıklardan yerler.

Esas meseleye dönelim...

Allah (c.c.) kıyamet meydanında kullarını süal ve hesaplarını bitirdikten sonra, melekler insanları ayrılık yerine getirirler. Orada Allah tarafından şu hitap gelir:

وَأَمَّا زُوا الْيَوْمِ أَيُّهَا الْمَجْرُمُونَ ٥٩

59) Ayrılın bugün ey mücrimler (günahkârlar) !

Ebü'l-Aliye Hazretlerine göre, "Ayrılın" manasına gelen "Vemtazü" kelimesi, "Ayrılın" Mukatil Hazretlerine göre, "Bugün salihlerden uzak durun" demektir.

Süddi Hazretleri," Ayrı ayrı olun" manasını veriyor; Zeccac Hazleri ise, "Mü'minlerden ayrılın demektir" diyor.

Dahhak Hazretleri diyor ki: Cehennemde her kâfirin ateşten bir evi vardır. Kâfir o eve konulduktan sonra, kapısı ateşle kapatılır ve kafirler orada ebedi (sonsuz) olarak kalırlar. Oraya kapatıldıktan sonra ne o kimseyi görür, ne de kimse onu.

Kâfirlerin Mü'minlerden Ebedi Olarak Ayrılmaları

Allah (c. c.) buyurur ki: "Ey mücrimler! Dünyada, kabirde ve kıyamet gününde, salihlerle beraberiniz. Şimdi onlardan ayrılın bakalım. Çünkü sizin gideceğiniz yer cehennem, onların gidecekleri yer cennet. Onları artık ebedi olarak göremeyeceksiniz."

Mücrimler bunu duyunca dehşete düşerler. Sonra zebaniler gelir kuşların çekirgelerden ayrıldığı gibi, bu mucrimleri salihlerden ayırırlar.

Velhasıl .. Cennete ve cehenneme gidecek olan dostlar dostlarından, babalar evlatlarından, koca karısından, kardeş kardeşten ayrılır.

Bu ayrılma zamanı gelince, "Eyvaah! Vay halimize .. " diye ağlamaya, yalvarmaya başlarlar. Bu yalvarmaların hiç bir faydası olmayacağını görünce, zebanilere,

"Ey zebaniler, bize biraz izin verin de yakınlarımızla vedalaşalım" derler.

Allah'ın müsaade etmesiyle, onlara bu izin verilir. Yüzlerini birbirlerinin yüzlerine sürerek, kollarını birbirlerinin boyunlarına dolayarak uzun uzun ağlarlar. Bu ağlama 40 sene sürer. Öyle ki, kah akılları başlarından gider, kah gelir.

Ayrılma zamanı gelince -ayette bildirildiği gibi- şöyle nida edilir "Ayrılın bugün ey mücrimler (günahkârlar) !

Ayrılırlar ve cehennemlikler sol yola yani cehennem yoluna, cennetlikler ise sağ yola yani cennet yoluna giderler...

* * *

Eserlerde geçtiğine göre, cehennemlikler üçe ayrılacaklardır: Yaşlılar, gençler, kadınlar. Cehennem yollunda en önden ihtiyaçlar, onların

arkasından gençler, en arkadan da kadınlar giderler. Cehennem zebanileri ihtiyarları sakallarından, kadınları da saçlarından tutup tutup cehenneme atarlar.

Cehenneme atılmadan önce, zebanilerden, "Bize biraz izin verinde kendi halimize ağlayalım" diye izin isteyeceklerdir. Kendilerine bu izin verecektir. O zaman öyle çok, öyle şiddetli ağlarlar ki, gözlerinden içinde gemiler yüzecek kadar yaş akar ...

Bundan sonra Allah'tan şu hitap gelir:

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ٦٠

60) Ey Âdemoğulları! Ben size şeytana kulluk etmeyin; çünkü o size açık bir düşmandır, demedim mi?

Ayetteki bu ifade, "Ey Âdem oğulları! Size şeytana uymayın, Allah'a isyan etmeyin diye emretmedim mi? Şeytanın sözünü tutmayın; onun size düşmanlığı gayet açık demedim mi?" demektir.

وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ٦١

61) Bana kulluk edin; doğru yol budur demedim mi?

Buradaki mana da şu demek: "Bana itaat edin; kurtuluşunuz sadece bizim emrimize ittattedir" diye emretmedim mi?

وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ٦٢

62) Böyle iken, yemin olsun ki, o sizin içinizden birçok kimseleri saptırdı. O vakit siz hiç düşünmüyor muydunuz?

Burada, helak olan kavimleri hatırlatma var. Yani şu hatırlatılıyor: Şeytana uydukları için nice toplulukların helak olduğunu bilmiyor muydunuz?

Bu insanlar cehenneme yaklaştırılınca onlara şöyle denilir:

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ٦٣ اصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ٦٤

63-64) İşte va' dedildiğiniz (tehdit edildiğiniz) cehennem budur. Küfrünüz sebebiyle bugün girin oraya.

Dünyadayken putlara tapmıştınız. Şimdi o kâfirliğiniz sebebiyle cehenneme girin denilince, kâfirler böyle yaptıklarını ve şeytana uyduklarını inkar edecekler ve "Allah"a yemin olsun ki, biz rabbimize şirk koşmadık" diyecekler. (En'am, 23)

Bundan sonra ne olacağını Hz. Allah (c. c.) şöyle haber veriyor:

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ٦٥

65) O gün onların ağızlarını (kapatır) mühürleriz. Yaptıkları şeyleri elleri bize söyler, ayakları da şahitlik

El, "Ya rabbi, puta gitti ve benimle dokundu" der; ayak, "Putu gitmek için benimle kalktı" der; kafa, "putun karşısında benimle eğildi" der.

Böylece, aleyhlerindeki bütün deliller ortaya çıkınca, Allah (c.c.) zebanilere, "Onları şiddetle cehenneme atın" diye emreder. Zebaniler, bir defada on bin asiye cehenneme atarlar. Bir kısmı diz kapaklarına kadar, bir kısmı göbeklerine kadar, bir kısmı boyunlarına kadar ateşe gömülür. Bazılarını ise ateş tamamen yutar ve cehennemliklerin üzerinde kubbe gibi olur. Artık onları oradan kurtaracak hiç bir kurtarıcı kalmamıştır.

Azabın Şiddeti

Cehennem azabının şiddeti hakkında Peygamberimiz' den şu izah rivayet ediliyor: Ömrünü her türlü sevinç ve rahatlıkla geçiren yani her zevk ve eğlenceyi tatmış olan cehennemlik bir kişi, cehenneme atılıp hemen geri çıkarılır. Ondan sonra ona, "Dünyadayken rahat mıydın?" diye sorulur. O kişi, cehenneme bir an için atılmasının tesiriyle, o kadar acı duyar ki, dünyada yaşadığı bütün rahatlığı unutup "Ben dünyada hiç rahatlık görmedi" der.

Ey aziz kardeş! Cehennem ateşini hatırlamak bile insanı ürpertirken, kim bilir onu görmek nasıldır! Görmekten de öte, ona ebedi olarak atılanın hali nice olur?

* * *

Cehennem zebanilerinden birisi dünyaya bir defa bakacak olsa, dünyadaki bulunun herkes onun heybetinden ölür.

* * *

Cehennem rüzgârlarından bir rüzgâr dünyada bir defa esecek olsa, onun kötü kokusunun tesiriyle dünyada bulunan bütün canlılar ölür.

* * *

Cehennemdeki bir bukağı (pranga) dünyadaki dağlardan birinin üzerine konsa, o dağ tuzun suda eridiği gibi erir.

* * *

Cehennemdeki zakkum ağacının meyvesinin bir damlası dünyaya düşse, dünyada yaşayanların yediklerinin hepsi zakkum gibi acı olur. Bu durumda, onların elbiseleri ve yiyecekleri nasıl olur! ..

* * *

Cehennem böyle olduğuna göre, cehennemliklerin hallerinin nasıl olacağını düşünmek gerek.

* * *

Ebü'd-Derda (r.a.) Peygamberimiz'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şu haberi rivayet ediyor:

Cehennemliklere açlık azabıyla azap edilir. Açlık azabı öyle bir azaptır ki, bu azap cehennemliklere diğer azaplardan daha şiddetli gelir.

Bu azaba dayanamayıp ağlar ve yiyecek isterler. Zebaniler de onlara "darı" denilen yosun türü ottan getirirler. 'Darı', acılığından ağza alınmayan, açlığı gidermeyen ve besleyici olmayan bir şeydir.

Onu yiyen devenin boğazında kalır ve o deve ölür. Bunu cehennemlikler yediklerinde onların da boğazlarında kalır. Bunun üzerine su isterler. Onlara, içinde hamım (kaynar su) bulunan kaplar getirilir. Onu içmek için daha ağızlarına yaklaştırdıklarında, o suyun sıcaklığının şiddetinden yüzlerinin derileri kabın içine dökülür. Suyu içtikleri zaman, bağırsakları vücutlarının içinde parça parça olur. Bunun acısıyla, yardım etmeleri için zebanilere bakmaya ve yalvarmaya başlarlar. Zebaniler de onlara, "Dünyadayken sizi bu azabın şiddetinden korkutan kimseler gelmedi mi?" diye sorarlar.

Onlar,

"Geldi, gelmesine geldi, ama biz o peygamberleri dinlemedik ve sözlerini kabul etmedik" derler.

Zebaniler,

"Öyleyse artık şimdi' feryat etmenin, yalvarmanın size hiç faydası olmaz" derler.

Bunun üzerine, cehennem zebanilerinin (meleklerinin) reisi olan Malik'e yalvarmaya başlarlar. Fakat, Malik onlara bin sene cevap vermez. Bin sene sonra, "Siz burada devamlı kalacaksınız" diye cevap verir.

Ondan da bekledikleri cevabı alamayan cehennem ehli, bu sefer Hz.Allah' a yalvarır ve "Ey rabbimiz! Azgınlığımız dünyada bize ağır bastı ve biz sapık bir topluluk olduk" diyerek suçlarını itiraf eder ve "Ya rabbi, ne olur bizi buradan çıkar. Çıktıktan sonra eğer sana karşı gelirsek, elbette zalim olmuş oluruz. Eğer yine isyan edersek, bizi cehennemine at ve her türlü azabı tattır" derler.

Bu şekilde, kendilerine hiç cevap verilmeden bin sene yalvarırlar. Bin sene sonra Allah (c. c.) tarafından şu şekilde azarlanırlar: "Kesin sesinizi! Konuşmayın!" (Mü'minun, 108)

Bunun manası, "Burası bir şey isteme yeri değildir. Hor /hakir olun. Benden uzak olun!"

Bundan sonra, konuşamaz olurlar. Kendilerinden sadece eşek sesi gibi sesler çıkar. Ve, bütün iyiliklerden mahrum olurlar. ..

* * *

Ey aziz kardeşim! Yukarıdaki izahlarla dahi cehennemi anlatmak mümkün değilken, orada bir an olsun bulunmak nasıl mümkün olabilir!

Peygamberimiz'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle rivayet ediliyor:

"Bu dünyadaki ateşlerin sıcaklığı, cehennem ateşinin sıcaklığının yetmişte biridir. Bu dünyadaki ateşler, yetmiş defa yıkandıktan ve sıcaklığı alındıktan sonra cehennemden dünyaya gönderilmiştir. "

Eserlerde Şu bilgi veriliyor: Cehennemde azap gören bir kimse, o azaptan çıkarılıp dünya ateşinin ortasına atılsa, bu ateş ona son derece rahat geleceğinden, bir tarafından diğer tarafına dönmeksizin kesin olarak yetmiş sene uyur. ..

Allah (c. c.) hepimizi cehennem ateŐinden ltfu ve keremiyle muhafaza buyursun...

وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّىٰ يُصِرُّونَ ۖ ۶۶

66) EĞer dilesek, onların (inkarcıların) gözlerini, üzerlerinden silme kr ederdik de yolda koŐuŐup dklrlerdi. Artık yolu nasıl görecekleri?

Ayette geçen "Tams" kelimesi, "Gidermek" manasınadır. Zahiri gözlerini, göz çukuru ve gözün yarığı yani yuvası olmayacak Şekilde gidermiŐ olsak, demektir.

Allah' Teâla başka bir ayette Şöyle buyuruyor: "Allah dileseydi elbette onların iŐitmelerini ve görmelerini giderirdi." (Bakara, 20)

Yani Allah' Teâla "Onların kalplerini kr ettiğimiz gibi zahiri gözlerini de kr etseydik, yola girdikleri zaman nasıl görecekler di?" buyuruyor.

İbni Keysan Hazretleri ayet-i kerimeye Şu manayı veriyor: "Gözlerini kr etseydik... Yani dileseydik onları doğru yoldan saptırırđık. Onları terk etseydik, tereddüt edeceklerdi. O takdirde doğru yolu nasıl bulacaklardı?"

Hasan-ı Basri ve Süddi'nin verdiği manalar da aynı.

İbni Abbas, (r. a.) Mukatil, Ata ve Katade Hazretleri ise Şu manayı veriyorlar:

"Onların dalalete (ŐapıklıĐa) yönelen gözlerini yok ederdik. Onların gözlerini dalaletten hidayete çevirdik de doğru yolu gördüler. Yoksa nasıl görecekleri! Ben onlara böyle yapmadım."

Diğer bir rivayet: "Biz isteseydik, onların gözlerini mahvederdik de yolda gitmek istedikleri zaman gidemezlerdi. Fakat biz onlara bunu yapmadık. Oyleyse niçin Őkretmiyorlar?"

وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَىٰ مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ ۖ ۶۷

67) Yine dileydik kılıklarını (isyankâr) oldukları yerde (çirkin bir şekle çevirir) değiştirirdik (domuz veya maymuna çevirirdik) de ne ileri gidebilirlerdi ne geri dönebilirlerdi.

Eğer dileydik, onları buldukları yerde maymun ve domuz şekline çevirirdik.

Dileydik, onları buldukları yerde oturur şekilde taş yapardık da eski vaziyetlerine dönmeye imkan bulamazlardı.

Veya oradan gitmeye ve dönmeye güçleri yetmezdi.

Yani, onlardan önceki diğer kavimlerin şekillerini değiştirdiğimiz gibi, dileydik onların şekillerini de değiştirirdik. Fakat böyle yapmadık.

Allah 'ın bu nimetlerine niçin şükretmiyorlar?

وَمَنْ نُّعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ٦٨

68) Kime uzun ömür veriyorsak, onun yaratılışını aşağı ediyor (ihtiyarlığa getiriyor, gücünü azaltıyor)uz. (Buna da) hala akıl erdiremiyorlar mı?

Yaratılışının başına döndürürüz ve artık o bir çocuğa benzer. Yani hayatının ilk yıllarındaki vaziyete döner. Yetişkin bir insanken sahip olduğu güç ve kuvvetini noksanlaştırır, organlarının kuvvetini azaltır, zayıflatarak ilk yıllarındaki kuvvetsiz haline döndürürüz.

Allah (c. c.) insanın her vaziyetine hâkimdir. Ölümden sonra dirilmeyi daha ölümden önce takdir etmiştir. Bunu bilmiyorlar mı, bundan ibret almıyorlar mı?

Bu ayetteki "Nünekkishü" kelimesini, kıraat âlimlerinden Hamza ve Asım Hazretleri dışındakiler, -birinci nunun üstünü, ikinci nunun cezmi, kafın da ötresiyle "Nenküsühü" şeklinde okumuşlardır.

Bu kelimenin masdarı (aslı) "Neks" dir. Neks de, günahın gitmesi yok olması demektir. Bu da şu demektir:

İnsanların günahlarını yazan kalem, amellerin yazıldığı sahife üzerinden kalkar. Küçük çocukların günahlarının yazılmadığı gibi, ihtiyarlamış olan Müslümanların günahları da yazılmaz. Nitekim bir hadis-i Kutsi de Hz. Allah (c.c.) şöyle buyuruyor:

"İhtiyarlık benim nurumdur. Nurumu, narımla (ateşimle) yakmaya hayâ ederim."

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشُّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْءَانٌ مُّبِينٌ ٦٩

69) Biz ona (Peygambere) şiir öğretmedik. Bu ona yakışmaz da. Onun getirdiği sade bir zikir (öğüt) ve apaçık bir Kur' andır.

Kelbi Hazretlerinin beyanına göre, bu ayetin iniş sebebi şudur:

Mekke kâfirleri, "Muhammed şairdir; söyledikleri de şiirdir" dediler. Bunun üzerine Hz. Allah (c.c.) "Biz ona şiir indirmedik; şiir ona yakışmaz da" manasına gelen bu ayeti indirerek, onların sözlerini yalanladı. Çünkü şiir muttakilerin sözlerinden olmadığı için Hz. Peygambere yakışmazdı. Çünkü şiir onun için zor bir şey değildir.

(Güzel manalı şiirler, bu kötüleneren şiirlerin dışındadır.)

Peygamberimiz, (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) "Sizin kin doldurmanız (akıtmanız), şiir söylemenizden hayırlıdır" manasındaki hadisi şerifleriyle, kelimeleri akıcı fakat manası kötü ve insanları kandırıcı şiirleri kastetmektedir.

Başka bir hadisi şerif şu manadadır: "Hayâ (utanmak) ve sükût imandan iki şube, hayâsızlık ve (insanları kandırmak için söylenen akıcı) söz / şiir de nifaktan iki şubedir. "

Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) buyuruyorlar ki:

"Miracda, zebanilerin makasla bazı kimselerin dudaklarını kestiklerini gördüm. Cebrail'den, bu dudakları kesilenlerin kimler olduğunu sordum. Şairlerdir cevabını verdi."

(Bu azaba uğrayanlar, tabii ki bütün şairler değil, şiirleriyle insanları sapıtan şairlerdir.)

Âlimlerimizden Muammer Hazretleri, Katade Hazretlerinin şöyle söylediğini naklediyor: "Aişe (r. anha) Validemiz'e, 'Resulullah (s.a.v) şiirle misal verir miydi? (şiir söyler miydi?)' diye soruldu. Hz. Aişe buyurdu ki, 'Kays oğullarına ait olan bir beyt hariç, Resulullah şiiri hiç sevmezdi. "

Kays oğullarına ait olan beyt şudur:

سَتَبْدِي لَكَ أَيَّامَ مَا كُنْتَ جَاهِلًا

وَيَأْتِيكَ بِالْأَخْبَارِ مَنْ لَمْ تُرَوِّدْ

Geçip giden günler, bilmediğin şeyleri ileride sana anlatır.

Hiçbir ücret ödemediğin kimseler sana haber getirir.

Hiz. Ebubekir, Rasulüllah'ın zaman zaman kullandığı bu beyt hakkında "Ya Rasulallah, bu şiir değil mi?" diye sordu. Peygamberimiz, (Sallallahü Aleyhi ve Sellem), "Ben şair değilim; bana şiir yakışmaz da" buyurdu.

Rivayet ediliyor ki, Peygamberimiz herhangi bir beytle misal vermek istediği zaman, o beyt Allah'ın kudretiyle onun dilinde şiirden nesre (düz konuşmaya) dönerdi.

Buna bir misal:

Bir gün Hiz. Rasulüllah şöyle söyledi:

"Kefa bi'l-İslami ve 'ş-şeybi li'l-mer'i nahiyen" (Kişinin kötülük yapmasına engel olucu olarak İslam ve ihtiyarlık ne güzeldir.)

Hiz. Ebubekir, (r.a.) "Ya Resulallah, bu beytin sahibi onu şu şekilde söylemiş diyerek şu beyti okudu:

"Kefe'ş-şeybü ve'l-İslamü li'l-mer-i nahiyen".

Aynı beyti Hiz. Rasulüllah da okumak istediye de aynen ilk okuduğu gibi nesir şeklinde okudu. Bunun üzerine Hiz. Ebubekir Efendimiz , "Ya Rasulallah, sana kimse şiir öğretmedi; zaten sana yakışmaz da" Dedi.

Hiz. Rasulüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) hayatında şu beyitten başka bir beyit söylememiştir:

Ene'n-nebiyyü la kizb

Ene'bnü Abdülmuttalib

لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ ٧٠

70) (Kalbi ve ruhu) diri olan kimseler uyarılsın ve kâfirlere/inkâr edenlere (Allah'ın azap sözü) hak (gerçekleşmiş) olsun diye.

Medine ve Şam kurraları, (Kur'an okuma âlimleri) ve imam Yakub Hazretleri, ayetteki "Liyünzira" kelimesini "Litünzira" şeklinde okumuşlardır.

Birinci okuyuşa göre mana, "Diri olanlar uyarılsın için" demek olur. Böyle olunca, ayetin manası şöyle olur:

"Biz, müminleri Kur'an'la uyarması ve cehennem azabından korkutması için Muhammed Aleyhisselam'ı gönderdik. İman etmeyen ve küfür ve inkârda ısrar edenlere ise artık azap kesindir."

İkinci okuyuşa göre ise, "Diri olanları senin uyarman için" demek olur. İnsanların uyarılması Peygamberimiz vasıtasıyla olacağından, kastedilen manaya ikinci okuyuş da uygun düşmektedir.

"Diri olanlar"dan maksat, kalbi diri olanlar yani mü'minlerdir. Çünkü kâfirler ölü gibidir. Zira onlar ne düşünür ne tefekküre dalarlar.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ ٧١

71) Kudretimizle meydana getirdiklerimiz arasında, onlar için hayvanlar yarattığımızı hala görmediler mi? Şimdi kendileri de onlara sahip bulunuyorlar.

Biz, kimsenin yardımı olmadan, kudretimizle yaratıyoruz. Yaratma işini biz üzerimize aldık. Kendilerinin istifadesi için kudretimizle at, katır, eşek, fil, deve, koyun, keçi ve diğer hayvanları yarattığımızı inkârcılar görmüyorlar.

وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ٧٢

72) Onları kendilerine boyun eğdirip emirlerine verdik. Onlardan bir kısmını binek edinirler, bir kısmıyla da beslenirler.

Hayvanları onların emirlerine verdik de, onlara yük yükleyip istedikleri yere götürürler. "Bir kısmıyla da beslenirler" ifadesiyle, eti yenilen hayvanlara işaret edilerek "Onları, etleri yenilen hayvanlar olarak yarattık" buyurulmaktadır.

وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبٌ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ٧٣

73) Bunlarda kendileri için daha birçok faydalar ve türlü içecekler (sütler) vardır. Hala şükretmeyecekler mi?

Bu faydalardan bazıları: Bu hayvanların yünlerinden, kollarından, postlarından, sütlerinden, yavru yapıp çoğalmalarından faydalanıyorlar. Allah'ın bu nimetlerine şükretmeyecekler mi?

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يَنْصَرُونَ ٧٤

74) (Bunca nimetlere rağmen) tuttular, kendilerine yardım edilir ümidiyle Allahtan başka ilahlar edindiler.

Bu nimetleri veren Rabbül âlemine ibadeti terk ettiler de, Allah'ın azabından kendilerini koruyacağına inandıkları başka ilahlara tapıyorlar.

لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُحَضَّرُونَ ٧٥

75) Oysa o putların, onlara yardıma güçleri yetmez. (Aksine) kendileri o putlar için hazır asker durumundadırlar.

İbni Abbas (r.a.) Hazretleri, "Bu ayet, putlar onlara yardım edemez manasınadır" buyuruyor. Aksine, o kâfirler dünyada o putların önünde tapınmaya hazırdırlar. Oysa putlar onları ne bir hayra ulaştırır ne de onlara yardım edebilir.

"Kendileri o putlar için hazır asker durumundadırlar" manasındaki ayete şöyle bir mana da veriliyor:

Cehenneme atılmaya hazır hale getirilmek için, dünyadayken kendisine tapılan her şey, onlara tapanlar da yanlarında olduğu halde ahirette bir araya getirilir.

فَلَا يَحْزَنكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ٧٦

76) (Resulüm) Onların sözü seni üzmesin. Şüphesiz biz onların gizlediklerini de açığa vurduklarını da biliriz.

Kâfirler, Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) hakkında "O bir şairdir, delidir, kâhindir" gibi sözler söylüyorlar, Peygamberimiz de buna üzülüyordu. Bu ayette Peygamberimiz'e "Onların, senin peygamberliğini yalanlamak ve sana sıkıntı vermek için söyledikleri sözleri de, içlerinde

gizlediklerini de biz biliyoruz. Üzülme; biz onlardan intikam alacağız" denilmektedir.

أَوَلَمْ يَرَ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ۗ۷

77) İnsan, bizim kendisini bir nutfeden yarattığımızı görmedi mi ki, şimdi o (küçük akıyla bize) apaçık hasım kesildi.

İnsan bir damla sudan yaratıldığını nasıl düşünmez de Allah'a karşı, husumet besler! (düşmanlık yapar!) Oysa yaratılışının başlangıcını düşünüp, o husumetten vaz geçmesi gerekirdi.

Bu ayetin inmesine sebep şudur: Kâfirlerin azgınlarından Übey ibni Halef, Peygamberimiz'in Peygamberliğini inkâr ederek onunla çekişti ve eline aldığı çürümüş bir kemiği ufaladı ve Peygamberimiz'e,

- Şunu görüyor musun? Allah, bu hale gelen şu kemiği mi diriltecek? Dedi.

Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) de, onun bu azgınlığı karşısında,

- Evet diriltecek ve seni de cehenneme atacak" diye cevap verdi.

Peygamberimiz'in bu sözünü duyan Übey fena halde kızdı ve

- Lat ve Uzza hakkı için seni öldüreceğim, dedi. Peygamberimiz de,

- Beni öldürmeye senin gücün yetmez. Ama inşallah ben seni öldüreceğim ve ateşe teslim edeceğim, dedi.

Bu konuşmadan sonra bir gün Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) onun bulunduğu yerden geçiyordu. Übey de o sırada özenerek atına bakım yapıyordu. Peygamberimiz, (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)

- Ya Übey, bu ata niçin o kadar özenerek bakım yapıyorsun? Diye sordu. Übey,

- Buna binip seni öldürmek için, dedi. Peygamberimiz de eskisi gibi,

- Hayır! Allah'ın izniyle kesin olarak ben seni öldüreceğim, diye cevap verip yoluna devam etti.

Aradan epey bir zaman geçtikten sonra Uhud Harbi meydana geldi. Übey ibni Halef de müşriklerle beraber Peygamberimizle harbetmek için Uhud' a gelenler arasındaydı. ..

Harb başladı; iki ordu birbirine girdi. Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) o sırada Übey ibni Halef ile karşılaştı. Bir harbe ile onun boynuna vurdu. Übey'in boynundan kan akmaya başladı. Bunun üzerine, "Muhammed nereye gitti? Bana mızrakla vurdu" diye yüksek sesle bağırmaya başladı.

O sırada müşriklerin başkumandanlığını Ebu Süfyan yapıyordu. Onun bağırmasını duyunca şöyle dedi:

- Ya Übey! Lat ve Uzza hakkı için söyler misin, bu vaziyet ne! Senin hiç izzet ve şeref yok mu? Bu küçük yara insana acı bile vermez. Bu küçük yaraya dayanamıyor, bir de öküz gibi bağırıyorsun. Bu kadcı yara, oynarken birbirlerini döven çocuklarda bile olur...

Übey ibni Halef şöyle dedi: Ya Eba Süfyan! Ben bu yaradan dolayı bağırıyorum. Bu yaradan dolayı ağlamıyorum. Muhammed bana, 'Sen bu atın üzerindeyken, seni öldüreceğim' demişti. Ben biliyorum ki, Muhammed hiç yalan söylemez. Benim esas büyük yaram kalbimde.

Nitekim boynundaki o yara ona ölüm tesiri yaptı ve o yaranın tesiriyle ölüp gitti...

Hz. Allah (c. c.) bu ayeti o kâfire cevap olarak indirdi. Yani şöyle buyuruluyordu: O kâfir kendisini bir damla sudan yarattığımızı bilmiyor da mı düşman oluyor?

وَضْرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ٧٨

78) (O) kendi yaratılışını unutarak bize misal getirmeye kalkıştı. Şu kemikleri hem de çürümüşken kim diriltecek dedi.

Ayetin son kelimesi, failinden ma'dul olup "Ramimetün" değilde Ha harfi olmaksızın "Ramim" şeklinde gelmiştir. Meryem Suresi'nin 28. ayetinde de aynı durum vardır. "Ve ma kânet ümmüki bağıyyen" şeklinde gelen bu ayetteki son kelimedede de Ha harfi düşmüş ve "Bağıyyeten" yerine "Bağıyyen" şeklinde gelmiştir.

Hız. Allah, din düşmanına cevap olmak üzere peygamberine hitaben şöyle buyuruyor:

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ٧٩

79) (Rasülum) De ki, onları ilk defa yaratan diriltecek. O her yaratmayı bilendir.

Ya Muhammed! O Übey ibni Halef'e, "O kemiği ilk önce yaratan diriltecek" de. O Allah her yaratmayı bilir. Bir damla sudan şekil yaratan o Allah'ın, topraktan yaratmaya gücü yetmez mi? Bir şeye şekil verenler, toprak veya çamurdan meydana gelen bir şeye bir şekil verebilirler ama sudan bir şey yapıp ona şekil veremezler. Allah (c.c.) ise, insanı sudan yaratıp ona bir şekil vermiştir. Allah'ın her şeye gücü yeter.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقَدُونَ ٨٠

80) Size yeşil ağaçtan ateş çıkaran odur. Şimdi siz ondan (çakıp) ateş yakıyorsunuz; düşünebiliyor musunuz?

İbni Abbas (r.a.) Hazretleri buyuruyor ki, "Karada biten iki çeşit yeşil ağaç vardır. Birine Merh, diğerine Afar denir. Ateş yakmak isteyenler, onlardan misvak gibi iki dal keserler. Kestiklerinde su damlar. İki bir birine sürtülünce Allah'ın izniyle ateş çıkar. Bundan, ateş tutuştururlar. Hikmet sahibi âlimler, "**Üzüm hariç her ağaçta ateş vardır.**" diyorlar. Bunun için Araplar, her ağaçta ateş vardır derler.

Aynı şeyde hem su hem ateş yaratan Allah, elbette ölüleri diriltmeye de kadir. Hz. Allah (c.c.) insanların diriltmesinden sonra ondan daha büyük olan bir şeyi hatırlatarak şöyle buyuruyor:

أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ٨١

81) Gökleri ve yeri yaratan (Allah), onlar gibisini yaratmaya (ahirette diriltmeye) kadir değil midir? Elbette (kadir) O (her şeyi) yaratan ve bilendir.

Kıraat âlimlerinden Yakub Hazretleri, "Bikaadin" kelimesini ya harfiyle "Yakdürü" şeklinde fiil olarak okuyordu. Mana ise yine aynı şekilde

"Elbette O Allah buna kadirdir. İlk defa yarattıktan sonra yine yaratır" demektir. Ve O Allah, yarattığı her şeyi bilir.

Gökleri ve yeri yaratmaya gücü yeten, öldükten sonra insanı tekrar diriltmeye kadir değil midir? O her şeye kadirdir.

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ٨٢

82) Bir şeyi dilediği zaman, O'nun buyruğu sadece "Ol" demektir. O da hemen oluverir.

Yani, Allah bir şeyi yokluktan varlığa çıkarmak istediği zaman, her hangi bir alete, fikre veya yardımcıya muhtaç olmaz. Sadece "Ol" emrini verir; ve hiç gecikmeden o anda oluverir.

"Ol" emriyle kastedilen mana şudur: Hiç bir benzeri olmadığı halde, yaratılmış olmaktır.

Tefsirü't-Teysir de deniliyor ki: "Ol" emrinin verilmesiyle beraber, Allah'ın emrettiği şey derhal olur. Yani mevcut olanların yaratılması, bir konuşma bile mümkün olmadan, sür'atle meydana gelir.

Bazı İslam büyükleri diyorlar ki: Bir şey yaratmak istediğini meleklerin de duyup bilmeleri için, Allah bir şey yaratacağı zaman "Ol" emrini verir. Bu, adetullah yani Allah'ın kanunudur.

فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ٨٣

83) O halde, her şeyin mülkü ve hükümdarlığı kendi(kudret) elinde bulunan (Allah'ın) şanı çok yücedir. Siz ancak ona döndürüleceksiniz.

"Sübhan" lafzı, tenzih (noksan sıfatlardan uzak kılmak) ve taaccüp (hayret) manalarına gelir. "Rahman" kelimesinin rahmet manası taşıdığı gibi, "Melekût" de mülk demektir. Böyle olunca, ayetin manası şöyle olur:

"Mülk ve saltanat başkasına değil ancak Allah'a aittir. Kıyamet gününde kulların hepsi Allah'a döndürülür ve amellerine göre karşılık görürler. Amelleri hayırsa karşılığı mükâfat, amelleri şerse karşılığı azab olur.

Ayetin sonundaki "Ona döndürüleceksiniz" ifadesi, salihler için nimete kavuşma vadi, zalim ve asiler içinse azaba uğrayacaklarına dair bir tehdittir.

* * *

Peygamberimiz'den şu hadis-i şerif rivayet edilmiştir: "Ölülerinizin üzerine Yasin suresi okuyunuz."